

VOLONTIRANJE I ODGOJ ZA VOLONTIRANJE U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Završni izvještaj
provedene procjene stanja razvijenosti
odgoja za volontiranje/školskog
volontiranja na području
Primorsko-goranske županije na početku i
na kraju provedbe
projekta Vollumen

Izradila: izv. prof. dr. sc. Bojana Ćulum Ilić
Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci
Odsjek za pedagogiju

SADRŽAJ

1.0 PROJEKTU	3
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	4
2.1. Ciljevi i zadaci istraživanja	5
2.2. Opis uzorka oba ciklusa istraživanja	7
2.3. Postupci prikupljanja podataka i instrumenti istraživanja	10
2.4. Obrada i analiza podataka	11
2.5. Etički principi istraživanja	12
3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - anketno ispitivanje odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u projekt Vollumen	13
3.1. Osnovna struktura i temeljne karakteristike volonterskih programa	13
3.2. Značajke volonterskih programa/klubova/aktivnosti	20
3.3. Procjena ispunjenost/ostvarenosti ishoda učenja - refleksija na stručno usavršavanje koordinatora volonterskih programa/volontera	29
3.4. Potencijal poticajnih mjera stručnog doprinosa (daljnjem) razvoju i unapređenju volonterskih programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova	32
3.5. Promjene u ustanovama - percipirani doprinos uključenosti u Vollumen projekt i ostvarenog doprinosa	38
4. RAZVOJ I UNAPRJEĐENJE PROGRAMA ODGOJA ZA VOLONTIRANJE / ŠKOLSKOG VOLONTIRANJA U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA UKLJUČENIMA U VOLLUMEN PROJEKT - usporedba stanja prije i poslije provedbe projekta	40
5. ANALIZA, ZAKLJUČCI I PREPORUKE KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA	64
5.1. Koordinator volonterskih programa/aktivnosti i učenika volontera	64
5.2. Učenici volonteri osnovnih i srednjih škola	69
6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE PROCJENE STANJA RAZVIJENOSTI ODGOJA ZA VOLONTIRANJE NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE NA POČETKU I NA KRAJU PROVEDBE PROJEKTA	72

1. O PROJEKTU

Projekt „VOLLUMEN - širenje mreže školskog volontiranja“ provodi(o) se u Primorsko - goranskoj županiji, u razdoblju od 01. lipnja 2017. do 31. svibnja 2019. godine. Projekt provode udruga Delta iz Rijeke u partnerstvu s Udrugom za razvoj civilnog društva SMART te dvije škole iz Rijeke - Osnovnom školom Vežica i Prvom riječkom hrvatskom gimnazijom. Projekt se provodi(o) u sklopu operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ 2014. - 2020. te su sredstva za provedbu osigurana iz Europskog socijalnog fonda u okviru natječaja „Podrška organizatorima volontiranja za unaprjeđenje menadžmenta volontera i provedbu volonterskih programa“. Dodijeljena sredstva za provedbu projekta iznose 1 196.958,72 kn.

Ciljevi projekta su: 1) unaprijediti kapacitete odgojno-obrazovnih ustanova za razvoj kvalitetnih i održivih volonterskih programa odgoja za volontiranje i školskog volontiranja s područja Primorsko-goranske županije, 2) potaknuti djecu i mlade na aktivno građanstvo i uključivanje u volonterske aktivnosti u osnovnim i srednjim školama te zajednici te 3) promicati vrijednosti i vrednovanje odgoja za volontiranje i školskog volontiranja. Primarni korisnici projekta su odgojno-obrazovne ustanove (OŠ, SŠ, učenički domovi) s područja Primorsko - goranske županije te djeca i mladi u dobi od 10 do 18 godina.

Aktivnosti u projektu provodile su se unutar i izvan odgojno – obrazovnih ustanova, podjednako su usmjerene na djelatnike odgojno-obrazovnih ustanova, ali i na djecu i mlade, a između ostaloga uključuju: (I) izobrazbu o menadžmentu programa odgoja za volontiranje/školskog volontiranja za djelatnike osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova, (II) savjetodavnu podršku djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova, (III) izradu preporuka za unapređenje školskog kurikulumu u području građanskog odgoja i obrazovanja, (IV) izobrazbu o volontiranju, pravima i obvezama volontera, aktivnom građanstvu, osmišljavanju i provođenju volonterskih akcija i mogućnostima volontiranja za djecu i mlade, (V) volonterske akcije u odgojno-obrazovnim ustanovama, (VI) "caffe barove" na temu volontiranja za učenike srednjih škola, (VII) izradu e-publikacije o volontiranju usmjerenu učenicima srednjih škola, (VIII) literarni i likovi natječaj na temu volontiranja usmjeren učenicima osnovnih škola te (IX) javna događanja usmjerena promicanju i vrednovanju volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Procjena stanja razvijenosti odgoja za volontiranje/školskog volontiranja na području Primorsko-goranske županije na početku i na kraju provedbe projekta Vollumen¹, osmišljena je u dva ciklusa, uz primjenu kombiniranog istraživačkog pristupa - kvantitativne dionice istraživanja u oba ciklusa (anketni upitnici) te kvalitativne dionice istraživanja u drugom istraživačkom ciklusu (fokusne grupe s koordinatorima volonterskih programa/volontera te s učenicima osnovnih i srednjih škola onih ustanova koje su bile uključene u Vollumen projekt).

Prvi ciklus istraživanja (anketiranje) proveden je u razdoblju od 27. veljače do 23. ožujka 2018. godine na uzorku odgojno-obrazovnih ustanova među kojima su bile i one koje nisu bile uključene u Vollumen projekt. Završni izvještaj ove dionice istraživanja predan je naručitelju u srpnju 2018. godine, a priložen je uz aktualni završni izvještaj kako bi se čitatelji mogli upoznati s cjelovitim rezultatima prvog ciklusa procjene stanja razvijenosti odgoja za volontiranje/školskog volontiranja na području Primorsko-goranske županije. Drugi dio istraživačkog ciklusa (anketno istraživanje i fokus grupe) realiziran je tijekom siječnja, veljače i ožujka 2019. godine, a instrumenti su osmišljeni tako da se u ispitivanju i analizi fokus stavio na volonterske aktivnosti sedamnaest (17) odgojno-obrazovnih ustanova koje su sudjelovale u Vollumen projektu, a koje su se realizirale tijekom drugog polugodišta 2017/2018. godine te prvog polugodišta 2018/2019. godine, i na s njima povezana iskustva koordinatora školskih volonterskih programa te učenika osnovnih i srednjih škola.

Imajući u vidu da je cjeloviti izvještaj prvog dijela uključen kao prilog, u ovom se (završnom) izvještaju neće ponavljati (cjeloviti) rezultati i interpretacija iz prethodnoga, već će se dominantno referirati na rezultate drugog ciklusa istraživanja (kvantitativnog i kvalitativnog) te prikazati usporedba ključnih nalaza prvog i drugog dijela anketnog istraživanja za one odgojno-obrazovne ustanove koje su sudjelovale u Vollumen projektu. Pored ključnih nalaza druge dionice istraživanja, i onih usporednih nalaza prve i druge istraživačke dionice, u ovom se završnom izvještaju iznose zaključci i preporuke, proizašli iz obje dionice istraživanja.

Kako je istraživanje temelje se na kombiniranom, kvantitativnom i kvalitativnom istraživačkom pristupu, tako su, sukladno metodološkim uzusima,

¹ U daljnjem tekstu završnog izvještaja se na procjenu stanja razvijenosti odgoja za volontiranje/školskog volontiranja na području Primorsko-goranske županije na početku i na kraju provedbe projekta Vollumen, referira kao na istraživanje, odnosno evaluacijsko istraživanje. Ova se dva termina tako u ovom završnom izvještaju naizmjenično koriste, a oba impliciraju cjelovitu procjenu stanja opisanog predmeta procjene, odnosno istraživanja i analize.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

razvijeni ciljevi i zadaci istraživanja te primijenjeni adekvatni postupci prikupljanja, obrade odnosno analize i interpretacije podataka.

2.1. Ciljevi i zadaci istraživanja

Evaluacijsko istraživanje Vollumen projekta provedeno je s primarnom svrhom promišljanja daljnjeg djelovanja organizacija uključenih u istoimeni projekt (dominantno Udruga Delta i SMART), a u kontekstu pružanja dugoročne sustavne podrške odgojno-obrazovnim ustanovama u području razvoja institucionalnih volonterskih programa i poticanja učenika na volontiranje.

Sukladno temeljnom cilju izvedeni su slijedeći specifični ciljevi (SC) evaluacijskog istraživanja i pripadajući istraživački zadaci (IZ):

SC1 - Dobiti uvide u osnovnu strukturu volonterskih programa odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt

- IZ 1.1. Ispitati pozicioniranje volonterskog programa u odnosu na školski kurikulum.
- IZ 1.2. Ispitati dinamiku organizacije/provedbe i profil volonterskih aktivnosti.
- IZ 1.3. Ispitati strukturu, profil i brojnost aktera uključenih u volonterske aktivnosti (odgajatelji, učitelji, nastavnici, stručni suradnici, učenici i roditelji).
- IZ 1.4. Ispitati mogućnosti i prirodu ulaganja financijskih sredstava u provedbu volonterskih aktivnosti/razvoj volonterskih programa.

SC2 - Analizirati značajke volonterskih programa odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt

- IZ 2.1. Ispitati modele vođenja, organizacije i provedbe volonterskih programa odnosno volonterskih aktivnosti.
- IZ 2.2. Ispitati mehanizme osiguravanja mogućnosti volontiranja za učenike (oglašavanje mogućnosti volontiranja i prihvata učenika; mjesto organizacije i provedbe volonterskih aktivnosti te (su)odnos volonterskih programa/aktivnosti s različitim oblicima nastavne djelatnosti)
- IZ 2.3. Ispitati modele suradnje u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

IZ 2.4. Ispitati postojanost i modele praćenja, vrednovanja i nagrađivanja volonterskog angažmana uključenih (koordinatora, učenika) kao institucionalne politike.

SC3 - Procijeniti ostvarenost ishoda učenja stručnih edukacija u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt

IZ 3.1. Ispitati ostvarenost ishoda održanih edukacija stručnog usavršavanja koordinatora volonterskih programa.

IZ 3.2. Ustanoviti tematska područja niže ostvarenosti ishoda.

SC4 - Procijeniti potencijal različitih poticajnih mjera stručnog doprinosa (daljnjem) razvoju i unapređenju volonterskih programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova

IZ 4.1. Analizirati i utvrditi procijenjeni potencijal poticajnih mjera povezanih s djelatnošću volonterskih centara.

IZ 4.2. Analizirati različite mogućnosti institucionalnog i izvaninstitucionalnog (stručnog) doprinosa.

SC5 - Analizirati procjene doprinosa uključenosti u Vollumen projekt i ostvarenog utjecaja iz perspektive koordinatora volonterskih programa

IZ 5.1. Utvrditi prepoznate 'točke' doprinosa Vollumen projekta na ustanovu i uključene aktere.

IZ 5.2. Utvrditi ključne 'točke' promjena koje je Vollumen projekt donio ustanovi i uključenim akterima.

SC6 - Analizirati doprinose Vollumen projekta na razvoj i unaprjeđenje programa odgoja za volontiranje / školskog volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt usporedbom stanja odabranih varijabli prije i poslije provedbe Vollumen projekta

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

SC7 - Dobiti dublje uvide u pozitivna iskustva, izazove i potrebe koordinatora volontera odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt

- IZ 7.1. Ispitati izazove i potrebe koordinatora povezane s ključnim fazama menadžmenta volonterskog programa (i u kontekstu rezultata drugog ciklusa anketnog ispitivanja).
- IZ 7.2. Ispitati svrhu, potrebu i moguće modele daljnjeg djelovanja mreže koordinatora volontera.

SC8 - Dobiti dublje uvide u pozitivna iskustva, izazove i potrebe učenika volontera odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt

- IZ 8.1. Analizirati doprinose i dosege uključenosti učenika u volonterske aktivnosti općenito.
- IZ 8.2. Analizirati doprinose i dosege uključenosti učenika u (edukativne) aktivnosti Vollumen projekta.

2.2. Opis uzorka oba ciklusa istraživanja

a) Kvantitativni dio istraživanja - ciklus 1 i ciklus 2

Interesnu populaciju prvog ciklusa istraživanja činile su odgojno-obrazovne ustanove koje djeluju na području Primorsko-goranske županije - osnovne škole, srednje škole i učenički domovi. U prvom dijelu istraživanja Poziv za sudjelovanje u istraživanju poslan je na 47 adresa osnovnih škola, 31 srednju školu i 7 učeničkih domova koji djeluju na području Primorsko-goranske županije. U istraživanju su sudjelovale trideset i tri (33) odgojno-obrazovne ustanove Primorsko-goranske županije, od čega šesnaest (16) osnovnih škola (OŠ), trinaest (13) srednjih škola (SŠ), tri (3) učenička doma (UD) i jedna (1) ustanova koja pokriva potrebe osnovnog i srednjoškolskog odgojno-obrazovnog procesa te rehabilitaciju, rehabilitaciju, radno i stručno osposobljavanje djece i mladeži s intelektualnim te drugim utjecajnim teškoćama u razvoju (COO), što je prikazano u Tablici 1. Među uzorkom srednjih škola dominiraju srednje strukovne škole i u istraživanju su sudjelovale tri (3) gimnazije koje djeluju na području grada Rijeke.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

TIP ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE	BROJ
Osnovna škola	16
Srednja škola	13
Učenički dom	3
Centar za odgoj i obrazovanje	1
Ukupno	33

Tablica 1. Prikaz uzorka - ispitanici prvog ciklusa (anketnog) istraživanja prema tipu/vrsti odgojno-obrazovne ustanove

Ustanove uključene u prvi ciklus (anketnog) istraživanja dolaze s raznih područja Primorsko-goranske županije - iz Rijeke i okolice (Klana i Lovran), s otoka Krka (Krk, Omišalj i Malinska-Dubašnica), iz Malog Lošinja te s područja Gorskog Kotara (Čabar, Ravna Gora, Brod Moravice, Moravice, Skrad, Delnice), što je prikazano u Tablici 2. U istraživanju je sudjelovalo najviše ustanova koje djeluju na području grada Rijeke - osam (8) osnovnih škola, deset (10) srednjih škola, jedan (1) učenički dom i jedan (1) centar za odgoj i obrazovanje.

PODRUČJE	BROJ
Rijeka	20
Okolica Rijeke	2
Otoci	5
Gorski Kotar	6
Ukupno	33

Tablica 2. Prikaz uzorka - ispitanici prvog ciklusa (anketnog) istraživanja prema geografskom području djelovanja odgojno-obrazovne ustanove

U drugom ciklusu (kvantitativnog) istraživanja sudjelovale su samo one ustanove koje su bile uključene u Vollumen projekt, imajući u vidu procjenu doprinosa sudjelovanja u spomenutom projektu kao temeljnu svrhu evaluacijskog istraživanja. U

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

tom smislu, u drugom je ciklusu uzorak istraživanja činilo osamnaest (18) ustanova, od čega osam (8) osnovnih škola, jednako toliko srednjih škola te dva (2) učenička doma. Imajući u vidu da se jedna odgojno-obrazovna ustanova uključila u projekt u kasnijoj fazi, ista je izostavljena iz onih dijelova prikaza usporednih rezultata procjene stanja razvijenosti odgoja za volontiranje/školskog volontiranja.

TIP ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE	BROJ
Osnovna škola	8
Srednja škola	8
Učenički dom	2
Centar za odgoj i obrazovanje	0
Ukupno	18

Tablica 3. Prikaz uzorka - ispitanici drugog ciklusa (anketnog) istraživanja prema tipu/vrsti odgojno-obrazovne ustanove

Ustanove uključene u drugi ciklus (anketnog) istraživanja također dolaze s raznih područja Primorsko-goranske županije - iz Rijeke i okolice (Lovran i Crikvenica), s otoka Krka (Omišalj i Malinska-Dubašnica), iz Malog Lošinja te s područja Gorskog Kotara (Ravna Gora, Moravice, Delnice), što je prikazano u Tablici 4. U istraživanju je sudjelovalo najviše ustanova koje djeluju na području grada Rijeke i okolice - četiri (4) osnovne škole, šest (6) srednjih škola te jedan (1) učenički dom.

PODRUČJE	BROJ
Rijeka	9
Okolica Rijeke	2
Otoci	4
Gorski Kotar	3
Ukupno	18

Tablica 4. Prikaz uzorka - ispitanici drugog ciklusa (anketnog) istraživanja prema geografskom području djelovanja odgojno-obrazovne ustanove

Sudionici uključeni u kvalitativnu dionicu istraživanja čine namjerno/ciljano birani uzorak, a sukladno uključenosti u različite aktivnosti Vollumen projekta.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Održane su četiri fokusne grupe, od čega dvije s koordinadorima volonterskih programa/klubova/aktivnosti, jedna s učenicima (odabrane) osnovne škole, i zadnja s učenicima (odabrane) srednje škole.

SKUPINA	BROJ
Koordinatori	14
Učenici OŠ	11
Učenici SŠ	6
Ukupno	31

Tablica 5. Prikaz uzorka - sudionici fokusnih grupa prema skupinama uključenih u Vollumen projekt (drugi ciklus istraživanja)

U fokusnim je grupama ukupno sudjelovao trideset i jedan (31) sudionik, od čega četrnaest (14) koordinatora volonterskih programa (devet u prvoj, pet u drugoj fokusnoj grupi), jedanaest (11) učenika osnovne škole (sedam djevojčica i četiri dječaka) te šest (6) učenica srednje škole.

2.3. Postupci prikupljanja podataka i instrument istraživanja

Za potrebe provedbe prvog ciklusa istraživanja ciljano je osmišljen instrument - anketni upitnik "Volontiranje i odgoj za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama". Upitnik se sastojao od pet cjelina: (I) Podaci o ustanovi i osnovni podaci o strukturi volonterskih programa/aktivnosti, (II) Modeli volontiranja i odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama, (III) Uloga ustanove u poticanju učenika na volontiranje i osiguravanju mogućnosti volontiranja, (IV) Izazovi i potrebe odgojno-obrazovne ustanove i (V) Dodatni komentar, gdje su ispitanici imali mogućnost dodatno istaknuti svoj komentar, mišljenje i/ili prijedloge koje nisu imali prilike iskazati u prethodnim pitanjima. Segmenti (III) i (IV) navedenog instrumenta razvijeni su na Likertovoj skali gdje su ispitanici imali mogućnosti iskaza stupnja svog slaganja s navedenim tvrdnjama na skali od 1 do 5, pri čemu je 1 označavalo minimalni, a 5 maksimalni stupanj slaganja. Uz spomenute jedinice dodatno je uvedena i jedinica mjere 0 koju su ispitanici mogli odabrati ukoliko su procijenili da neka od tvrdnji nije primjenjiva za njihovu odgojno-obrazovnu ustanovu. Instrument koji je kreiran prebačen je u SurveyMonkey sustav za udaljeno (online) prikupljanje podataka tako da je svim ispitanicima omogućen pristup i ispunjavanje upitnika prema dinamici koja im odgovara. Podaci su prikupljeni u razdoblju od 27. veljače do

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

23. ožujka 2018. godine, nakon čega se pristupilo obradi podataka, njihovo interpretaciji i pisanju završnog izvještaja (spomenute dionice) istraživanja.

Za potrebe provedbe drugog ciklusa istraživanja, opisani instrument iz prvog dijela prilagođen je i doraden sukladno povratnoj informaciji ispitanika iz prvog dijela istraživanja, zatim sukladno dobivenim rezultatima prvoga dijela istraživanja, te imajući u vidu temeljnu svrhu drugog ciklusa istraživanja - procjenu doprinosa sudjelovanja odgojno-obrazovnih ustanova u Vollumen projektu na dimenzije unapređenja znanja i vještina koordinatora volontera, (daljnjeg) razvoja različitih aspekata školskih volonterskih programa/klubova/aktivnosti, kvalitete dobivene podrške, te prepoznatih izazova odnosno poteškoća. U drugom se ciklusu istraživanja osmislila i provela kvalitativna dionica istraživanja. Organizirane su dvije fokusne grupe s koordinatorima volontera koji su sudjelovali u Vollument projektu te s učenicima odabrane osnovne, odnosno odabrane srednje škole. Fokusne grupe su realizirane tijekom veljače i ožujka 2019. godine. Dvije fokusne grupe s koordinatorima volonterskih programa/volontera u odgojno-obrazovnim ustanovama, odvale su se u prostorijama Udruge Delta te Udruge SMART. Trajale su u prosjeku dva sata. Fokusne grupe s učenicima odvale su se u prostorijama njihovih matičnih škola. Fokusne je grupe vodila i moderirala autorica istraživanja/izvještaja. Za potrebe fokusnih grupa osmišljeni su polu-strukturirani protokoli koji su se, tijekom provedbe, dograđivali pitanjima na licu mjesta. Fokusne grupe su se, uz potpisanu informiranu suglasnost sudionika odnosno njihovih zakonskih skrbnika, snimale diktafonom, a njihovi audio zapisi sačuvani su u bazi istraživačkih materijala, bez prava pristupa trećih strana. Audio zapisi su zatim transkribirani, nakon čega se pristupilo analizi kvalitativnih podataka i njihovoj interpretaciji.

2.4. Obrada podataka

U obradi podataka prvog i drugog ciklusa anketnog ispitivanja su korištene osnovne mjere deskriptivne statistike (frekvencije-f, postotci-% i srednja aritmetička vrijednost-AS). Imajući u vidu ciljeve istraživanja, ali i sam uzorak, nisu dodatno rađene usporedbe niti korišteni složeniji statistički postupci univarijantne, bivarijantne i multivarijantne statistike. Obradeni rezultati u izvještaju se naizmjenično prikazuju na dva načina - tabelarno (s frekvencijama, postocima i srednjom aritmetičkom vrijednosti) i/ili grafički (samo s postocima).

Kako bi se dobili dublji uvidi u iskustva sudionika istraživanja (koordinatora i učenika) te kako bi se ustanovile generalne tendencije i zajednički obrasci povezani s predmetom ovog evaluacijskog istraživanja, pripremljeni i kodirani podaci su podvrgnuti tematskoj analizi - metodi adekvatnoj za analizu kvalitativnih podataka i

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

posebice tumačenja njihovih značenja (Schreier, 2012), odnosno analitičkom procesu fokusiranom na identifikaciju prepoznatljivih tema, zajedničkih pojmova i obrazaca življenja odnosno ponašanja (Taylor i Bogdan, 1984; Benner, 1985; Leininger, 1985; Aronson, 1995). Kao metoda, tematska analiza predstavlja sustavno i objektivno sredstvo opisivanja istraživanog fenomena dok se uspješnost njezine primjene, što je slučaj i za većinu drugih metoda analize kvalitativnih podataka, promatra kroz induktivnu ‘transformaciju’ dobivenih ‘sirovih’ podataka u pojmove koji opisuju i oživotvoruju istraživane fenomene (Cavanagh, 1997; Hsieh i Shannon, 2005; Elo i Kyngäs, 2008) putem stvaranja podtema i tema, kategorija, koncepata, modela, konceptualnih sustava ili konceptualnih mapa (Weber, 1990; Morgan, 1993; Elo i Kyngäs, 2008).

2.5. Etički principi istraživanja

Istraživanje se provelo poštujući etičke standarde znanstveno-istraživačke djelatnosti. Identitet osoba koje su ispred uključenih institucija/ustanova ispunjavale upitnik u potpunosti je zaštićen prema trećim stranama, kao i identitet sudionika koji su sudjelovali u fokusnim grupama. Svi su se podaci prikupljali isključivo u istraživačke i razvojne svrhe Vollumen projekta i neće biti distribuirani trećim stranama, već korišteni za osmišljavanje daljnjih mogućnosti pružanja stručne podrške odgojno-obrazovnim ustanovama u procesima uspostavljanja odnosno unapređenja institucionalnih volonterskih programa i aktivnosti te osnaživanja njihovih kapaciteta.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA - anketno ispitivanje

3.1. Osnovna struktura i temeljne karakteristike volonterskih programa odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u projekt Vollumen

Sukladno postavljenim zadacima istraživanja prvi dio instrumenta omogućio je prikupljanje podataka o (I) pozicioniranju volonterskog programa u odnosu na školski kurikulum odnosno godišnji plan i program ustanove, (II) dinamici organizacije/provedbe i profilu volonterskih aktivnosti, (III) o profilu i brojnosti aktera uključenih u volonterske aktivnosti (odgajatelji, učitelji, nastavnici, stručni suradnici, učenici i roditelji) te (IV) o financijskim ulaganjima.

(I) Pozicioniranje volonterskog programa u odnosu na školski kurikulum odnosno godišnji plan i program ustanove

Rezultati istraživanja prikazani u Tablici 6., pokazuju da je sedamnaest od osamnaest škola/ispitanika u istraživanju **(94,95%) integriralo volonterske programe/aktivnosti u svoj školski kurikulum odnosno godišnji plan i program rada ustanove**. Samo jedna ustanova to još nije učinila, ali planira uskoro (5,56%). Na postavljeno pitanje odgovorile su sve ustanove/ispitanici uključeni u istraživanje. Valja napomenuti da integracija volonterskog programa/kluba/aktivnosti u školski kurikulum nije prepoznata kao isključiv ishod projekta Vollumen s obzirom da je većina odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u projekt, školske volonterske programe/klubove/aktivnosti već integrirala u školski kurikulum i prije uključivanja u spomenuti projekt.

U ustanovi postoji uspostavljen volonterski klub/program koji je dio školskog kurikuluma odnosno godišnjeg plana i programa rada ustanove. (N=18)	%	f
da	94,95%	17
ne još, ali se planira uskoro	5,56%	1
ne još i ne planira se u bliskoj budućnosti	0,00%	0
postojao je, više ne/ugašen je	0,00%	0
Nešto drugo, molimo dopisati	0,00%	0

Tablica 6. Integracija volonterskog kluba/programa u školski kurikulum ili godišnji plan i program rada ustanove - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

(II) Dinamika organizacije/provedbe i profil volonterskih aktivnosti

Rezultati istraživanja prikazani u Tablici 7. govore o broju organiziranih volonterskih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj ustanovi u razdoblju drugog polugodišta 2017/2018. godine te prvog polugodišta 2018/2019. godine. Evidentno je da su sve ustanove uključene u Vollumen projekt organizirale barem jednu volontersku aktivnost, što je bilo i očekivano, imajući u vidu strukturu Vollumen projekta (ustanove su imale financijsku potporu u organizaciji volonterskih aktivnosti te stručnu podršku).

Broj organiziranih volonterskih aktivnosti u ustanovi. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo organiziranih volonterskih aktivnosti	0,00%	0
1-3	27,78%	5
4-6	38,89%	7
Više od 6, koliko?	33,33%	6

Tablica 7. Dinamika organizacije/provedbe volonterskih aktivnosti - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Najveći udio ustanova (38,89%) organiziralo je četiri do šest volonterskih akcija u spomenutom razdoblju. Jedna trećina ustanova organizirala je više od šest volonterskih aktivnosti, a odgovori ispitanika ukazuju da se radi o najviše četrnaest aktivnosti u jednoj ustanovi. Raspon aktivnosti tako se kreće od sedam do njih četrnaest. Najmanji je udio onih ustanova koje su organizirale jednu do tri volonterske aktivnosti (manje od jedne trećine - 27,78%).

U drugom ciklusu anketnog istraživanja analizirala se vrsta volonterskih aktivnosti organiziranih u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u projekt Vollumen. Imajući u vidu strukturu projekta te očekivane aktivnosti uključenih ustanova, ne iznenađuje kako su svi ispitanici volonterske aktivnosti i realizirali.

Vrsta/'karakter' organiziranih volonterskih aktivnosti u ustanovi. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo organiziranih volonterskih aktivnosti	0,00%	0
aktivnosti humanitarnog karaktera	94,44%	17
ekološke aktivnosti/akcije	66,67%	12
aktivnosti sportskog karaktera	5,56%	1
aktivnosti pomoći u učenju	22,22%	4
online volontiranje	11,11%	2
aktivnosti uređenja prostora ustanove	55,56%	10
Ostalo	22,22%	4

Tablica 8. Profil volonterskih aktivnosti organiziranih u odgojno-obrazovnoj ustanovi - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Istraživanje upućuje na **dominaciju aktivnosti humanitarnog karaktera (94,44%)**. Nakon toga slijede **ekološke aktivnosti/akcije (66,67%)** te aktivnosti **uređenja prostora ustanove (55,56%)**. Ne umanjujući dakako vrijednost aktivnosti humanitarnog karaktera (koje uostalom, prozilaze iz prepoznatih potreba škole i/ili lokalne zajednice), važno je ipak skrenuti pozornost na **mogućnost 'skliznuća' aktivnosti volontiranja u isključiv 'charity' model** (model bliži filantropiji, nego volonterstvu). U tom kontekstu, sugeriram da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške ustanovama vodi računa o osnaživanju ustanova/koordinatora, ali i učenika, u kontekstu prepoznavanja raznolikih modela volontiranja. Sugestija jest i da se edukacijom (koliko je to moguće) skrene pozornost na manjkavosti (moguće i opasnosti) koje za promociju volonterstva iza sebe ima dominacija 'charity' modela.

(III) Profil i brojnost aktera uključenih u volonterske aktivnosti (odgajatelji, učitelji, nastavnici, stručni suradnici, učenici i roditelji).

Različitu dinamiku organizacije volonterskih aktivnosti prati i različiti broj odgajatelja, učitelja i nastavnika odnosno profesora uključenih u organizirane volonterske aktivnosti u razdoblju drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019. Iz Tablice 9. tako je vidljivo kako je u najvećem broju

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

uključenih ustanova (15 ustanova, 83,33%) u organiziranim volonterskim aktivnostima sudjelovalo od jedne do pet osoba spomenutih radnih pozicija.

Broj odgajatelja, učitelja, profesora uključenih u volonterske aktivnosti. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo uključenih	0,00%	0
1-5	83,33%	15
6-10	16,67%	3
11-15	0,00%	0
Više od 15, koliko?	0,00%	0

Tablica 9. Broj odgajatelja, učitelja, profesora uključenih u volonterske aktivnosti - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

U daleko manjem broju ustanova (3 ustanove, 16,67%) u volonterskim je aktivnostima sudjelovalo šest do deset odgajatelja, učitelja i profesora, međutim niti u jednoj ustanovi u volonterskim aktivnostima nije sudjelovalo više od deset osoba spomenutog profila.

Rezultati istraživanja pokazuju slične tendencije i na upit o broju uključenih stručnih suradnika i drugih djelatnika ustanove u organizirane volonterske aktivnosti tijekom protekle godine, što je prikazano u Tablici 10.

Broj stručnih suradnika i drugih djelatnika ustanove uključenih u volonterske aktivnosti. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo uključenih djelatnika	16,67%	3
1-5	83,33%	15
6-10	0,00%	0
11-15	0,00%	0

Više od 15, koliko?	0,00%	0
---------------------	-------	---

Tablica 10. Broj stručnih suradnika i drugih djelatnika uključenih u volonterske aktivnosti u 2016/2017. školskoj godini - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

U najvećem broju slučajeva (15 ustanova, 83.33%) u volonterske je aktivnosti u razdoblju drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019. bila uključena jedna do pet osoba, a niti u jednoj ustanovi nije bilo uključeno više od pet djelatnika. U manjem broju ustanova (3 ustanove, 16.67%) u organizirane volonterske aktivnosti u spomenutom razdoblju nije uopće bilo uključenih stručnih suradnika niti drugih djelatnika ustanove.

Nalaz o participaciji drugih kolga/ica, u suglasju je i s informacijama prikupljenima tijekom fokusnih grupa s koordinatorima volontera, koji gotovo svi dijele slično iskustvo slabe (ako i ikakve) podrške šireg kruga kolega/ica. Njihova iskustva pokazuju da je na dodatnu podršku i angažman uglavnom spremno svega nekoliko ljudi iz cjelovitog radnog okruženja (1-2 osobe po ustanovi).

Analiza broja učenika uključenih u organizirane volonterske aktivnosti u razdoblju drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019., prikazana u Tablici 11., ukazuje na razlike između ustanova uključenih u istraživanje.

Broj učenika uključenih u volonterske aktivnosti. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo uključenih učenika	0,00%	0
1-10	5,56%	1
11-20	38,89%	7
21-30	27,78%	5
31-40	22,22%	4
Više od 40, koliko?	5,56%	1

Tablica 11. Broj učenika uključenih u volonterske aktivnosti u 2016/2017 školskoj godini - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

U samo jednoj ustanovi u volonterske je aktivnosti bilo uključeno manje od deset učenika. U **više od dvije trećine ustanova** (7 ustanova, 38.89%) u volonterske se aktivnosti **uključilo 11 do 20 učenika**, a u nešto manje od jedne trećine (5 ustanova, 27.78%) njih čak 21 do 30. Četiri ustanove u svoje su organizirane školske volonterske aktivnosti uključile između 31 i 40 učenika, a samo je jedna ustanova uključena u Vollumen projekt, u analiziranom razdoblju u školske volonterske aktivnosti uključila više od 40 učenika.

Rezultati istraživanja ukazuju i na određenu **homogenost u kontekstu (ne) suradnje s roditeljima**, prikazanu u Tablici 12.

Broj roditelja uključenih u volonterske aktivnosti. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	%	f
nije bilo uključenih roditelja	83,33%	15
1-5	16,67%	3
6-10	0,00%	0
11-15	0,00%	0
Više od 15, koliko?	0,00%	0

Tablica 12. Broj roditelja uključenih u volonterske aktivnosti u 2016/2017 školskoj godini - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Tako se u razdoblju drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019. u **najvećem broju slučajeva ustanova** (15 ustanova, 83.33%) **roditelji nisu uopće uključivali u volonterske aktivnosti** odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt. Samo tri ustanove u volonterske su aktivnosti uključile jednog do pet roditelja. U odnosu na prvi ciklus (anketnog) istraživanja, **zamjetno je opadanje uključivanja roditelja u volonterske aktivnosti**. Ovaj dio nalaza važno je staviti i u kontekst nalaza kvalitativnog dijela istraživanja u kojem koordinatori objašnjavaju (zakonsku, administrativnu, logističku) kompleksnost suradnje s roditeljima u kontekstu njihova uključivanja u planiranje i provedbu volonterskih aktivnosti. Tijekom fokusnih grupa koordinatori su jasno dali do znanja da se radi o vrlo složenom aspektu suradnje koji zahtjeva jako puno uloženog vremena, kojega bi svi radije (o čemu postoji konsenzus), investirali u direktan rad s učenicima na organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti. Imajući u vidu da su roditelji indirektno

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

informirani i uključeni u sve planirane aktivnosti (obveza potpisivanja informirane suglasnosti o participaciji djeteta u svim organiziranim aktivnostima), koordinatori su istaknuli kako je suradnja s roditeljima aspekt u koji nisu spremni ulagati svoje resurse, barem ne još. Ova dva nalaza stoga treba promatrati u njihovoj međusobnoj objašnjivosti.

(IV) Financijska ulaganja u volonterske aktivnosti

Jedan od analiziranih aspekata strukture volonterskih programa u ustanovama uključenima u istraživanje jest i njihovo ulaganje financijskih sredstava u organizaciju odnosno provedbu organiziranih volonterskih aktivnosti, prikazan u Tablici 13.

Ustanova ulaže vlastita financijska sredstva u volonterski klub/ program/ volonterske aktivnosti. (N=18) (npr. troškovi materijala potrebni za provedbu volonterskih aktivnosti, putni troškovi volontera i sl.)	%	f
da	38,89%	7
ne još, ali planira se uskoro i postoje sredstva	5,56%	1
ne još i ne planira se u bliskoj budućnosti, bez obzira na raspoloživa sredstva	16,67%	3
postoji namjera, ali nema raspoloživih sredstava	22,22%	4
Nešto drugo	16,67%	3

Tablica 13. Ulaganje financijskih sredstava u volonterski klub/program/aktivnosti - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Rezultati pokazuju kako u najvećem broju slučajeva, u više od jedne trećine ustanova (7 ustanova, 38.89%) postoje uložena financijska sredstva (primjerice troškovi materijala potrebnih za provedbu volonterskih aktivnosti, putni troškovi volontera i sl.). Četiri ustanove (22,22%) ističu kako ima namjeru ulaganja financijskih sredstava, ali nemaju još uvijek raspoloživih sredstava. Tri ustanove ističu kako, bez obzira na raspoloživa sredstva, ne planiraju u bliskoj budućnosti ulagati financijska sredstva u volonterske programe. Sve su uključene ustanove pružile podatke o (ne)ulaganju financijskih sredstava. Istraživanje upućuje da, u odnosu na prvi ciklus, **nema značajnih razlika u kontekstu ulaganja vlastitih/institucionalnih financijskih**

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

sredstava u volonterski program/klub/aktivnosti. Postoji određeni porast ustanova koje ulažu sredstva (1. ciklus - 30,30%, 2. ciklus - 38,89%). Ovaj je aspekt moguće povezati i s dijelom nalaza kvalitativnog dijela istraživanja u kojem koordinatori ističu razne izazove u pogledu financiranja, tako da se radi o području razvoja volonterskih programa/ klubova/ aktivnosti na koje bi se - u narednim projektima podrške ustanovama - trebalo obratiti posebnu pozornost. Informacije s fokusnih grupa s koordinatorima volonterskih programa upućuju na često odustajanje ustanove od organizacije određenih volonterskih aktivnosti ili pak na reorganizaciju osmišljenih aktivnosti na način da se minimiziraju troškovi, kada izostaje financijska podrška.

3.2. Značajke volonterskih programa/klubova/aktivnosti - Varijance modela volontiranja i odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u projekt Vollumen

Sukladno postavljenim ciljevima i zadacima istraživanja, dio instrumenta posvećen modalitetima volontiranja i odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt, omogućio je prikupljanje podataka o (I) modelima vođenja, organizacije i provedbe volonterskih programa odnosno volonterskih aktivnosti, (II) o osiguravanju mogućnosti volontiranja za učenike, (III) suradničkim oblicima u organizaciji i promociji volonterskih aktivnosti te (IV) o praćenju, vrednovanju i nagrađivanju kao svojevrsnoj 'politici' ustanove, a u kontekstu školskog volonterskog programa/kлуба/aktivnosti. Ova je baterija u drugom ciklusu kreirana sukladno rezultatima prvoga, tako da komparacija nije moguća u cjelosti. Cjeloviti rezultati ovog dijela istraživanja prikazani su u Tablici 14.

(I) Modeli vođenja, organizacije i provedbe volonterskih programa/ volonterskih aktivnosti

Rezultati pokazuju kako od svih ustanova uključenih u istraživanje, u njih deset (55,56%) te programe vode isključivo djelatnici ustanove. Nema niti jedne ustanove u kojoj je uspostavljen volonterski klub/program vođen od strane učenika niti roditelja. U jednoj trećini ustanova uspostavljen je suradnički model pa tako volonterski klub/program vode zajedno djelatnici i učenici ustanove.

Modeli vođenja, organizacije i provedbe volonterskih programa/klubova/volonterskih aktivnosti. (N=18) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)		
Tvrđnja	%	f
Uspostavljen volonterski klub/program vode isključivo djelatnici naše ustanove.	55,56%	10
Uspostavljen volonterski klub/program vode isključivo učenici naše ustanove.	0,00%	0
Uspostavljen volonterski klub/program vode zajedno djelatnici i učenici naše ustanove.	33,33%	6
Uspostavljen volonterski klub/program vode isključivo roditelji učenika naše ustanove.	0,00%	0
Učenici naše ustanove iskazuju sve veći interes za samostalnim vođenjem školskog volonterskog kluba/programa.	16,67%	3
U našoj se ustanovi volonterske akcije organiziraju kontinuirano tijekom cijele školske godine.	66,67%	12
U našoj se ustanovi volonterske akcije ciljano organiziraju nekoliko puta tijekom školske godine, uglavnom povodom obilježavanja prigodnih datuma (npr. Božićni blagdani, Dani kruha, Međunarodni dan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, Međunarodni dan volontera i sl.)	55,56%	10
Naša ustanova potiče učenike na volonterski angažman u manjem broju dugotrajnijih volonterskih aktivnosti.	44,44%	8
Naša ustanova potiče učenike na više kratkoročnih volonterskih angažmana tijekom školske godine.	88,89%	16

Tablica 14. Modeli vođenja, organizacije i provedbe volonterskih programa/klubova/volonterskih aktivnosti -rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Zanimljiv je podatak da se u tri ustanove zamjećuje povećani interes učenika za samostalnim vođenjem školskog volonterskog kluba/programa. Imajući u vidu ovaj podatak, sugerira se promisliti da se aspekt vođenja školskog volonterskog programa učini dijelom edukacije/radionica s učenicima. Ova preporuka osobito vrijedi za učenike srednjih škola. Dakako da se, u organizaciji u kojoj učenici dolaze i odlaze, održivost volonterskog programa promatra dominantno iz perspektive njihovih koordinadora pa u tom smislu, ova preporuka ni na koji način nije u koliziji s preporukom daljnjeg stručnog usavršavanja koordinadora volontera. Iza preporuke,

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

uz nalaze o povećanom interesu učenika za samostalnim vođenjem volonterskih programa, leži više edukativna namjera njihova dodatnog osnaživanja i osamostaljivanja u procesima planiranja i provedbe volonterskih aktivnosti.

Kontekst dinamike i 'prostora' provedbe volonterskih aktivnosti pokazuje kako **dvije trećine ustanova uključenih u istraživanje** (12 ustanova, 66.67%) **organizira volonterske aktivnosti redovito, odnosno kontinuirano tijekom cijele školske godine.** Nešto više od polovice ustanova uključenih u istraživanje (10 ustanova, 55.56%) pristupa i organizaciji više volonterskih aktivnosti tijekom obilježavanja nekih prigodnih datuma. U odnosu na prvi ciklus istraživanja, zamjetan je porast organizacije volonterskih aktivnosti tijekom cijele školske godine.

U odnosu poticanja učenika na dugotrajnije odnosno kratkoročno volontiranje, među odgojno-obrazovnim ustanovama **dominira i dalje poticanje učenika na više kratkoročnih volonterskih angažmana** tijekom školske godine. Rezultati istraživanja tako pokazuju kako značajno veći udio ustanova uključenih u istraživanje (16 ustanova, 88.89%) potiče učenike na više kratkoročnih volonterskih angažmana tijekom školske godine. Pritom, u **manje od pola ustanova** (8 ustanova, 44.44%), učenike se **potiče na volonterski angažman u manjem broju dugotrajnijih volonterskih aktivnosti.**

(II) Osiguravanje mogućnosti volontiranja za učenike

U ovom dijelu instrumenta ispitanici su na skali od tri stupnja trebali označiti odnosi li se svaka od navedenih tvrdnji vezana uz različite aspekte osiguravanja mogućnosti volontiranja na njihovu ustanovu ili ne ili pak ne znaju/nisu sigurni u procjenu, pri čemu je 1 značilo da se tvrdnja ne odnosi na njihovu ustanovu, 2 da se odnosi, a 3 da ne znaju/ne mogu procijeniti. Ispitanici su imali uputu da za svaku tvrdnju označe samo jedan stupanj. Rezultati ovog dijela prikazani su u Tablici 15. koja slijedi.

Rezultati pokazuju da su odgojno-obrazovne ustanove uključene u Vollumen projekt ulagale (ozbiljne) napore u oglašavanje mogućnosti volontiranja svojim učenicima. Tako je njih 88,89% redovito oglašavalo mogućnosti volontiranja u različitim aktivnostima koje se provode u samoj ustanovi, a njih nešto manje (61,11%) je omogućilo organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) iz lokalne zajednice predstavljanje programa/akcija i volonterskih potreba u samoj ustanovi. Aspekt oglašavanja mogućnosti volontiranja u različitim organizacijama u lokalnoj zajednici je slabije razvijen s obzirom da je nešto više od jedne trećine

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

ustanova posegnulo za ovakvim vidom oglašavanja, dok njih više od polovice (55,56%) ovaj aspekt oglašavanja još uvijek ne koristi.

Jedan od aspekata osiguravanja mogućnosti volontiranja za učenike koji se procjenjivao jest i otvorenost volonterskih programa/aktivnosti za prihvata učenika volontera. Rezultati tako pokazuju da je većina volonterskih programa/aktivnosti (83,33%) otvorena za sve one učenike koji iskazuju interes, međutim 72,22% uključenih ustanova ima ujedno i definirane određene dodatne kriterije za participaciju učenika u volonterskim aktivnostima. Preporuka je u daljnjim istraživanjima analizirati o kojim je to kriterijima riječ i na koji se način isti primjenjuju.

Osiguravanje mogućnosti volontiranja za učenike. (N=18)	Ne odnosi se na moju ustanovu		Odnosi se na moju ustanovu		Ne znam, nisam siguran	
	%	f	%	f	%	f
U proteklom razdoblju naša je ustanova redovito oglašavala mogućnosti volontiranja u različitim aktivnostima koje se provode u samoj ustanovi.	11,11%	2	88,89%	16	0,00%	0
U proteklom razdoblju naša je ustanova redovito oglašavala mogućnosti volontiranja u različitim drugim organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) u lokalnoj zajednici.	55,56%	10	38,89%	7	5,56%	1
U proteklom je razdoblju naša ustanova omogućila organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) iz lokalne zajednice predstavljanje programa/akcija i volonterskih potreba u samoj ustanovi.	38,89%	7	61,11%	11	0,00%	0
Sudjelovanje u volonterskom klubu/ programu/ organiziranim volonterskim aktivnostima koje su se provodile u proteklom razdoblju u našoj ustanovi, bilo je otvoreno za sve učenike koji su iskazali interes.	11,11%	2	83,33%	15	5,56%	1
Sudjelovanje učenika u volonterskom klubu/ programu/ organiziranim volonterskim aktivnostima koje su se provodile u proteklom razdoblju u našoj ustanovi bilo je definirano (određenim) kriterijima/uvjetima.	27,78%	5	72,22%	13	0,00%	0

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Volonterske aktivnosti/akcije organizirane u proteklom razdoblju provodile su se isključivo u našoj ustanovi.	66,67%	12	33,33%	6	0,00%	0
Volonterske aktivnosti/akcije organizirane u proteklom razdoblju provodile su se isključivo izvan naše ustanove (u lokalnoj zajednici).	83,33%	15	11,11%	2	5,56%	1
Volonterske aktivnosti/akcije organizirane u proteklom razdoblju provodile su se i u našoj ustanovi i izvan nje (u zajednici).	22,22%	4	77,78%	14	0,00%	0
U našoj ustanovi učenici imaju prilike čuti i informirati se o volontiranju kroz međupredmetnu provedbu građanskog odgoja i obrazovanja.	16,67%	3	50,00%	9	33,33%	6
U proteklom razdoblju naša je ustanova osigurala nove/više mogućnosti uključivanja učenika u volontiranje putem međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja.	44,44%	8	22,22%	4	33,33%	6
U proteklom razdoblju naša je ustanova osigurala nove/više mogućnosti volontiranja učenika kroz izborne izvannastavne aktivnosti i/ili aktivnosti za provođenje slobodnog vremena.	16,67%	3	77,78%	14	5,56%	1
U proteklom razdoblju naša je ustanova osigurala nove/više mogućnosti povezivanja redovne nastave s volontiranjem.	50,00%	9	33,33%	6	16,67%	3

Tablica 15. Osiguravanje mogućnosti volontiranja učenicima - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Aspekt mjesta provedbe volonterskih aktivnosti koji je također analiziran u ovom dijelu instrumenta, pokazuje kako se **većina ustanova uključenih u Vollumen projekt (77,78%) odlučila za organizaciju volonterskih aktivnosti i u ustanovi i izvan nje** (u lokalnoj zajednici). Uvid u preostali dio rezultata pokazuje da su se kod jedne trećine uključenih ustanova volonterske aktivnosti u promatranom razdoblju odvijale isključivo u ustanovi (33,33%), a u manjem dijelu isključivo izvan ustanove (11,11%).

Posljednji aspekt osiguravanja mogućnosti volontiranja ispitivan i analiziran u ovom dijelu odnosi se na povezanost volonterskih aktivnosti s različitim nastavnim kontekstima. Rezultati tako pokazuju da se **volonterske aktivnosti dominantno "udomljuju" u izborne izvannastavne aktivnosti** i da se ustanove, u tom kontekstu,

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

volontiranju posvećuju kao aktivnostima kvalitetnog provođenja slobodnog vremena djece i mladih. Usporedba s ostalim aspektima tako pokazuje da se **u puno manjem dijelu slučaja osiguravaju mogućnosti povezivanja volontiranja i redovne nastave** (kod jedne trećine ustanova, 33,33%), odnosno volontiranja i međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja (22,22%). Ovaj posljednji, aspekt povezanosti volontiranja i međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja, pokazuje da je prepoznat kao platforma za informiranje o volontiranju, pa tako polovica uključenih ustanova tvrdi kako u njihovim ustanovama **učenici imaju prilike čuti i informirati se o volontiranju upravo kroz međupredmetnu provedbu građanskog odgoja i obrazovanja.**

(III) Suradnički oblici u organizaciji i promociji volonterskih aktivnosti

U ovom dijelu instrumenta, kao i onom prethodnom, ispitanici su na skali od tri stupnja trebali označiti odnosi li se svaka od navedenih tvrdnji vezana uz različite aspekte suradnje i promocije volontiranja na njihovu ustanovu ili ne ili pak ne znaju/nisu sigurni u procjenu, pri čemu je 1 značilo da se tvrdnja ne odnosi na njihovu ustanovu, 2 da se odnosi, a 3 da ne znaju/ne mogu procijeniti. Ispitanici su imali uputu da za svaku tvrdnju označe samo jedan stupanj. Rezultati ovog dijela prikazani su u Tablici 16. koja slijedi.

Rezultati pokazuju kako su **ustanove uključene u Vollumen projekt u promatranom razdoblju ulagale (ozbiljne) napore u osiguravanju i razvoju suradnje s organizacijama civilnog društva** te njihovom povezivanju s učenicima. Četrnaest od osamnaest ustanova (77,78%) tako prijavljuje da su za vrijeme uključenosti u Vollumen projekt više surađivale s OCDima, a jednaki je udio onih (77,78%) koji su uspješno povezivali svoje učenike s drugim organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) koje su iskazale potrebu za volonterima. Kao što je već bilo prethodno prijavljeno, **jedini aspekt suradnje na koji uključenost u Vollumen projekt nije utjecala, jest onaj s roditeljima.** Tako većina ustanova, njih 77,78%, u prethodnom (analiziranom) razdoblju **nije osnažila suradnju s roditeljima**, dok svega dvije od osamnaest uključenih ustanova (11,11%) procjenjuje kako je taj aspekt suradnje osnažen. Ovaj nalaz valja svakako promatrati i u kontekstu nalaza kvalitativnog dijela istraživanja, koje jasno ukazuje na (administrativnu i logističku) kompleksnost suradnje s roditeljima, zbog čega se od iste svjesno i dogovorno odustaje².

² Za više detalja o ovom aspektu suradnje i iskazanim izazovima pogledati dio izvještaja koji se referira na nalaze fokusnih grupa održanih s koordinatorima volontera

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Suradnja i promocija volonterstva. (N=18)	Ne odnosi se na moju ustanovu		Odnosi se na moju ustanovu		Ne znam, nisam siguran	
	%	f	%	f	%	f
U proteklom je razdoblju naša ustanova osnažila suradnju s roditeljima u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti/akcija.	77,78%	14	11,11%	2	11,11%	2
S ciljem poticanja učenika na voloniranje, u proteklom je razdoblju naša ustanova više surađivala s organizacijama civilnog društva (udrugama, volonterskim centrima) iz naše lokalne zajednice.	22,22%	4	77,78%	14	0,00%	0
U proteklom je razdoblju naša ustanova uspješno povezivala učenike s drugim organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) koje su iskazale potrebu za volonterima.	22,22%	4	77,78%	14	0,00%	0
Volonterske aktivnosti/akcije u koje su se u proteklom razdoblju uključivali naši učenici isključivo je organizirala naša ustanova.	55,56%	10	44,44%	8	0,00%	0
Volonterske aktivnosti/akcije u koje su se u proteklom razdoblju uključivali naši učenici organizirala je neka druga suradnička organizacija (npr. udruga ili neka druga ustanova), a mi se priključili provedbi.	33,33%	6	66,67%	12	0,00%	0
Volonterske aktivnosti/akcije u koje su se u proteklom razdoblju uključivali naši učenici provodile su se u suradnji naše ustanove i drugih organizacija (npr. udruga ili neka druga ustanova) u lokalnoj zajednici.	16,67%	3	72,22%	13	11,11%	2
Organizacijom volonterskih aktivnosti naša je ustanova u proteklom razdoblju uspješno odgovorila na neke potrebe i/ili probleme u lokalnoj zajednici.	16,67%	3	83,33%	15	0,00%	0
Organizacijom volonterskih aktivnosti naša je ustanova u proteklom razdoblju uspješno odgovorila na tekuće/aktualne probleme u samoj ustanovi.	22,22%	4	77,78%	14	0,00%	0

Tablica 16. Suradnja i promocija volonterstva - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Imajući u vidu netom prikazane rezultate oko osnaživanja suradnje s drugim organizacijama i ustanovama iz lokalne zajednice, ne iznenađuje podatak da su se **volonterske aktivnosti/akcije** u proteklom (analiziranom) razdoblju **dominantno provodile u suradnji uključenih ustanova i drugih organizacija** (npr. udruga ili neka druga ustanova) u lokalnoj zajednici, što je slučaj za 72,22% ustanova koje su sudjelovale u istraživanju. Zanimljiv je i podatak koji implicira da **većina ustanova uključenih u Vollumen projekt nije imala inicijativu u organizaciji volonterskih aktivnosti** (66,67%), **već su se pridruživali u provedbi suradničkim organizacijama** koje su inicirale i organizirale volonterske aktivnosti. Manje od polovice uključenih ustanova, njih 44,44%, ističe da su bili isključivi organizatori volonterskih aktivnosti/akcija u koje su se u proteklom (analiziranom) razdoblju uključivali učenici.

Posljednji aspekt školskih volonterskih programa/aktivnosti analiziran u ovom dijelu, povezan je sa svrhom uspostave i provedbe volonterskih programa/aktivnosti. Rezultati istraživanja ukazuju na gotovo podjednaki 'status' dviju označenih svrha - **ustanovama je evidentno podjednako važno istovremeno biti osjetljivima i responzivnima i na potrebe škole (drugih učenika) i na potrebe lokalne zajednice.** Tako ispitanici iz petnaest ustanova uključenih u Vollumen projekt (15 ustanova, 83,33%) ističu kako se organizacijom volonterskih aktivnosti ustanova nastoji odgovoriti na neke potrebe i/ili probleme lokalne zajednice. Vrlo je sličan udio onih (14 ustanova, 77,78%) koji ističu da se organizacijom volonterskih aktivnosti nastoji odgovoriti na tekuće/aktualne probleme u ustanovi.

(IV) Praćenje, vrednovanje i nagrađivanje

U ovom dijelu instrumenta, kao i u prethodna dva, ispitanici su na skali od tri stupnja trebali označiti odnosi li se svaka od navedenih tvrdnji vezana uz različite aspekte praćenja, vrednovanja i nagrađivanja volontiranja na njihovu ustanovu ili ne ili pak ne znaju/nisu sigurni u procjenu, pri čemu je 1 značilo da se tvrdnja ne odnosi na njihovu ustanovu, 2 da se odnosi, a 3 da ne znaju/ne mogu procijeniti. Ispitanici su imali uputu da za svaku tvrdnju označe samo jedan stupanj. Rezultati ovog dijela prikazani su u Tablici 17. koja slijedi.

Praćenje, vrednovanje i nagrađivanje volonterskog programa i uključenih aktera. (N=18)	Ne odnosi se na moju ustanovu		Odnosi se na moju ustanovu		Ne znam, nisam siguran	
	%	f	%	f	%	f
U našoj ustanovi razvili smo alate za praćenje i vrednovanje rada koordinadora volontera ili drugih osoba koje vode ili sudjeluju u vođenju volonterskog programa / kluba ustanove.	55,56%	10	33,33%	6	11,11%	2
U našoj ustanovi razvili smo alate za procjenu i vrednovanje kvalitete volonterskog programa / kluba (programa odgoja za volontiranje) ustanove.	55,56%	10	33,33%	6	11,11%	2
U našoj ustanovi osmislili smo alate za praćenje i vrednovanje angažmana volontera/učenika.	55,56%	10	38,89%	7	5,56%	1
U našoj ustanovi postoje različite prakse nagrađivanja učenika koji se posebno ističu u svom volonterskom angažmanu.	22,22%	4	77,78%	14	0,00%	0
U našoj ustanovi postoje različite prakse nagrađivanja nastavnika, stručnih suradnika i drugih djelatnika koji se posebno ističu u svom volonterskom angažmanu.	83,33%	15	16,67%	3	0,00%	0
Naša ustanova nagrađuje djelatnike (koordinatore) i učenike angažirane u vođenju volonterskog kluba/ programa odnosno organizaciji volonterskih aktivnosti/akcija.	72,22%	13	27,78%	5	0,00%	0

Tablica 17. Praćenje, vrednovanje i nagrađivanje volonterskog programa i uključenih aktera - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Rezultati ovog dijela istraživanja pokazuju da je **segment praćenja, vrednovanja i nagrađivanja najslabije razvijen segment volonterskih programa/klubova/aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su sudjelovale u Vollumen projektu.** Samo jedna trećina uključenih odgojno-obrazovnih ustanova ima razvijene alate za praćenje i vrednovanje rada koordinadora volontera ili drugih osoba koje vode ili sudjeluju u vođenju volonterskog programa / kluba

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

ustanove. Jednako tako, u jednoj trećini ustanova razvijeni su alati za procjenu i vrednovanje kvalitete volonterskog programa / kluba (programa odgoja za volontiranje) ustanove te za praćenje i vrednovanje angažmana volontera/učenika.

U kontekstu nagrađivanja učenika situacija je nešto drugačija, pa više od **dvije trećine ustanova (77,78%) imaju razvijene različite prakse nagrađivanja učenika** koji se posebno ističu u svom volonterskom angažmanu. Međutim, **ustanove nemaju razvijene prakse nagrađivanja nastavnika, stručnih suradnika i drugih djelatnika** koji se posebno ističu u svom volonterskom angažmanu, kao ni prakse za nagrađivanje djelatnika odnosno koordinatora volontera i učenika koji se angažiraju u vođenju volonterskog kluba/ programa odnosno organizaciji volonterskih aktivnosti/akcija.

Imajući u vidu važnost aspekta praćenja, vrednovanja i nagrađivanja u kontekstu cjelovitog i uspješnog ciklusa menadžmenta volonterskog programa, sugestija je da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama svakako uzmu u obzir ovi rezultati i ustanovama odnosno **koordinatorima pruži podrška u procesima osmišljavanja (adekvatnih) mehanizama/modela praćenja i vrednovanja volonterskog angažmana učenika te vrednovanja samih volonterskih programa/klubova/aktivnosti.**

3.3. Procjena ispunjenost/ostvarenosti ishoda učenja - refleksija na stručno usavršavanje koordinatora volonterskih programa/volontera

Jedan od važnih elemenata uspješnosti provedbe Vollumen projekta jest i procjena ispunjenosti odnosno usvojenosti ishoda učenja koordinatora volonterskih programa/aktivnosti. U okviru projekta svi su koordinatori bili uključeni u program edukacije i stručno se usavršavali tako da se slijedeća baterija instrumenta odnosi na njihove samoprocjene usvojenosti ishoda učenja koje je pretpostavljala svaka od realiziranih edukacijskih aktivnosti. Na Likertovoj skali od 1 do 5, ispitanici su trebali označiti stupanj svog (ne)slaganja s izreženom tvrdnjom (očekivanim ishodom) pri čemu je 1 značilo da određeni ishod nije uopće usvojen, 2 da je usvojen djelomično, 3 da se ne može procijeniti, 4 da je ishod usvojen većim dijelom i 5 da je ishod u potpunosti usvojen. S ciljem lakšeg praćenja rezultata i njihove interpretacije u izvještaju se prilaže tabelarni prikaz rezultata u kojemu su agregirane vrijednosti procjena 1 i 2 (nije uopće ili je djelomično usvojeno) odnosno 4 i 5 (većim dijelom ili u potpunosti usvojeno), a rezultati su prikazni u Tablici 18. koja slijedi.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Rezultati pokazuju da su **ispitanici istraživanja uglavnom većim dijelom ili u potpunosti usvojili sadržaje edukacija stručnog usavršavanja** na kojima su sudjelovali.

Samoprocjena ostvarivanja ishoda učenja (N=18)	Nije usvojeno (1+2)		Bez procjene (3)		Usvojeno (4+5)	
	%	f	%	f	%	f
Definirati prava i obveze aktera uključenih u program odgoja za volontiranje (ustanove i volontera).	16,67%	3	0,00%	0	83,33%	15
Opisati pravni okvir u području volonterstva u Hrvatskoj.	33,33%	6	5,56%	1	61,12%	11
Objasniti volontiranje kao oblik aktivnog sudjelovanja u zajednici te dio građanskog odgoja i obrazovanja.	11,11%	2	0,00%	0	88,89%	16
Objasniti ulogu koordinatorice/ice volontera/ki unutar odgojno- obrazovne ustanove te njegove/njezine specifične zadatke u radu s volonterima.	11,11%	2	0,00%	0	88,89%	16
Prepoznati dobrobiti volonterskog angažmana iz perspektive odgojno-obrazovne ustanove, ali i drugih aktera u zajednici.	11,11%	2	0,00%	0	88,89%	16
Identificirati motive i interese različitih aktera uključenih u program volontiranja ustanove.	22,22%	4	0,00%	0	77,77%	14
Odabrati najprikladniji način promicanja i informiranja o mogućnostima volontiranja unutar i izvan odgojno-obrazovne ustanove.	11,11%	2	5,56%	1	83,33%	15
Planirati razvoj programa odgoja za volontiranje u odgojno- obrazovnoj ustanovi.	22,23%	4	5,56%	1	72,23%	13
Planirati volontersku akciju unutar i/ili izvan ustanove.	11,11%	2	0,00%	0	88,89%	16
Izraditi smislen i cjelovit opis volonterske pozicije.	16,67%	3	11,11%	2	72,22%	13
Odabrati najadekvatniji pristup pri odabiru učenika i volontera iz zajednice za uključivanje u program školskog volontiranja.	11,11%	2	5,56%	1	83,33%	15
Planirati adekvatnu pripremu učenika za volontiranje unutar i izvan ustanove.	11,11%	2	0,00%	0	88,89%	16

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Osmisliti najadekvatniji oblik nagrađivanja volontera (učenika i ostalih volontera).	16,67%	3	11,11%	2	72,22%	13
Osmisliti alate za procjenu kvalitete programa odgoja za volontiranje ustanove i procjenu kvalitete rada volontera.	16,67%	3	27,78%	5	55,57%	10
Objasniti ulogu i specifične zadatke koordinatora/ice volontera/ki u sklopu praćenja i pružanja podrške volonterima (učenicima i volonterima iz zajednice).	11,12%	2	5,56%	1	83,33%	15
Primijeniti različite alate koji se mogu koristiti za praćenje volontera (učenika i ostalih volontera).	22,23%	4	16,67%	3	61,11%	11
Organizirati i provesti procjenu kvalitete programa školskog volontiranja.	11,12%	2	16,67%	3	72,22%	13
Organizirati provesti procjenu kvalitete rada volontera.	22,23%	4	0,00%	0	77,78%	14

Tablica 18. Samoprocjena ostvarenosti ishoda učenja - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Rezultati jasno pokazuju i da **postoje (važna) tematska/sadržajna područja u kojima su (samo)procjene ispitnika niže**, a koja su relevantna za daljnji kvalitetan razvoj volonterskih programa/klubova/aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama:

- 44,45% ispitanika nije ili je samo djelomično usvojilo znanja (ili nisu u mogućnosti procijeniti) o osmišljavanju alata za procjenu kvalitete programa odgoja za volontiranje ustanove i procjenu kvalitete rada volontera
- 38,89% ispitanika nije ili je samo djelomično usvojilo (ili nisu u mogućnosti procijeniti) pravni okvir u području volonterstva u Hrvatskoj
- 27,79% ispitanika nije ili je samo djelomično usvojilo znanja (ili nisu u mogućnosti procijeniti) o planiranju razvoja programa odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnoj ustanovi
- 27,79% nije ili je samo djelomično usvojilo znanja (ili nisu u mogućnosti procijeniti) o organizaciji i provedbi procjene kvalitete programa školskog volontiranja

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

- 27,78% ispitanika nije ili je samo djelomično usvojilo znanja (ili nisu u mogućnosti procijeniti) o izradi smislenog i cjelovitog opisa volonterske pozicije
- 27,78% ispitanika nije ili je samo djelomično usvojilo znanja (ili nisu u mogućnosti procijeniti) o osmišljavanju najadekvatnijeg oblika nagrađivanja volontera (učenika i ostalih volontera).

3.4. Potencijal poticajnih mjera stručnog doprinosa (daljnjem) razvoju i unapređenju volonterskih programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt

Sukladno istraživačkim ciljevima i zadacima, ova je dionica istraživanja omogućila prikupljanje podataka o izazovima i prepoznatim potrebama odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt, a u svrhu ispitivanja različitih mogućnosti institucionalnog i izvaninstitucionalnog (stručnog) doprinosa (daljnjem) razvoju i unapređenju volonterskih programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova. U ovom (ujedno i zadnjem) dijelu anketnog upitnika ispitanicima je predstavljeno petnaest (15) tvrdnji za koje se procjenjivao stupanj (možebitnog) doprinosa daljnjem razvoju volontiranja učenika u ustanovi. Prijedlozi pritom kombiniraju institucionalne i izvaninstitucionalne mehanizme podrške, pri čemu je posebna pažnja usmjerena mogućnostima stručnog doprinosa volonterskog centra, a s ciljem promišljanja daljnjih koraka u pružanju podrške razvoju volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama na području Primorsko-goranske županije.

Na Likertovoj skali od 1 do 5 ispitanici su trebali odrediti stupanj slaganja s mogućnostima doprinosa određenog prijedloga, pri čemu je 1 značio najmanji, a 5 najviši stupanj slaganja odnosno procjene doprinosa. S ciljem lakše interpretacije rezultata, kao i u prethodnom dijelu, isti se u izvještaju prikazuju na način da su spojeni stupnjevi 1 i 2 (uopće se ne slažem i ne slažem se) te 4 i 5 (slažem se i u potpunosti se slažem), dok je stupanj 3 (niti se slažem/niti se ne slažem) ostavljen samostalno.

Baterija čestica usmjerenih mjerenju mogućeg doprinosa pojedinih prijedloga daljnjem razvoju volonterskih programa i volontiranja učenika, u izvještaju se interpretira kroz dva dijela - prvi je fokusiran na one prijedloge odnosno aktivnosti koje bi u sustavu stručne podrške mogao pružiti volonterski centar (Tablica 19), dok se drugi dio fokusira na ostale mehanizme institucionalne i izvaninstitucionalne podrške koji nisu primarno u fokusu djelatnosti volonterskog centra (Tablica 20). Na taj se način nastoje, između ostaloga, prepoznati oni segmenti stručne podrške

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

volonterskog centra koji bi mogli doprinijeti daljnjem planiranju djelatnosti usmjerene upravo razvoju volonterstva u sustavu odgojno-obrazovnih ustanova.

Rezultati pokazuju da **ispitanici iznimno visoko vrednuju sve one poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama u čiju bi se realizaciju mogli uključiti volonterski centri**, pa se tako njihove procjene pojedinačnih mjera kreću od (najniže) 77,77% do (najviše) 94,44%. **Najvišima se procjenjuje doprinos onih mjera povezanih sa stručnom podrškom volonterskih centara u pružanju edukacijskih usluga** (za učenike, nastavnike, stručne suradnike i ostale djelatnike), te mjera povezana sa stručnom podrškom istih **u organizaciji volonterskih aktivnosti** (94,44% za sve tri mjere). Nešto nižim vrijednostima (ali i dalje vrlo visokima) procjenjuje se doprinos stručne podrške volonterskog centra u **osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja** (88,89%) odnosno **izbornih izvannastavnih aktivnosti** (83,34%). Ovaj bi se nalaz svakako trebao uzeti u obzir kod daljnjih nastojanja suradnje i zagovaranja bolje pozicije volonterskih aktivnosti u odnosu na relevantne aktere (primjerice resorni odjeli za odgoj i školstvo pri jedinicima lokalne samouprave, Gradu Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji).

Poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama (N=18) (moguća podrška volonterskih centara)	Ne bi /slabo bi doprinijelo (1+2)	Bez procjene (3)	Doprinijelo bi u većoj mjeri/potpuno (4+5)
Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji učenika o volontiranju.	0%	5,56%	94,44%
Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o volontiranju.	5,56%	0%	94,44%
Stručna podrška volonterskog centra u organizaciji volonterskih aktivnosti.	5,56%	0%	94,44%
Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja.	5,56%	5,56%	88,89%
Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru izbornih izvannastavnih aktivnosti.	5,56%	11,1%	83,34%
Stručna osposobljenost osobe/a koje vode volonterski klub/program/volonterske aktivnosti u području menadžmenta volontera odnosno koordinacije volonterskih aktivnosti.	5,56%	11,1%	83,33%
Podrška stručnjaka u osmišljavanju i uspostavljanju volonterskog kluba/programa.	5,56%	11,1%	83,33%

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Studijska putovanja u ustanove čiji su volonterski klubovi/programi prepoznati kao primjeri dobre prakse.	16,66%	5,56%	77,78%
Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji roditelja o volontiranju.	11,12%	11,1%	77,77%

Tablica 19. Poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama (podrška volonterskih centara) - rezultati na ukupnom uzorku (postotci)

Od ostalih vidova stručne podrške koju bi mogli pružiti volonterski centri, ističe se ona povezana s osmišljavanjem i uspostavljanjem volonterskog programa/kluba te stručna osposobljenost koordinatora u području menadžmenta volontera (obje 83,33%) te podrška povezana s edukacijom roditelja (77,78%). Ispitanici su prepoznali i vrijednost studijskih putovanja u ustanove čiji su volonterski programi prepoznati kao primjeri dobre prakse (77,78%). Imajući u vidu ovaj nalaz, preporuča se da se u daljnjim nastojanjima pružanja podrške razvoju volonterstva u odgojno-obrazovnim ustanovama koordinatore volonterskih programa/volontere osnaži za suradnju s Agencijom za mobilnost i programe Europske Unije, u okviru čijih natječaja bi se mogla osmisliti upravo takva studijska putovanja.

Drugu skupinu poticajnih mjera daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama, prikazanih u Tablici 20., čine one mjere za čiju se realizaciju odgovornost može tražiti u kontekstu institucionalne i izvaninstitucionalne podrške. U tom smislu, primjerice, najveći je udio ispitanika, njih 94,45%, procijenilo kako je **kontinuirana kvalitetna suradnja s istim organizacijama** (npr. udrugama, volonterskim centrima) u lokalnoj zajednici ono što **ima potencijala doprinijeti daljnjem razvoju volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama**. Ne iznenađuje ni visoka procjena dodatnih financijskih sredstava za kvalitetniju organizaciju volonterskih aktivnosti (83,34%). Ispitanici prepoznaju i važnost uključivanja relevantnih aktera pa je tako njih 77,78% procijenilo da bi veća razina podrške od strane upravnih tijela (npr. Upravni odjeli za odgoj i školstvo Grada i Županije) mogla doprinijeti daljnjem razvoju volontiranja učenika u njihovim ustanovama.

Poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama (N=18) (institucionalna i izvaninstitucionalna podrška)	Ne bi /slabo bi doprinijelo (1+2)	Bez procjene (3)	Doprinijelo bi u većoj mjeri/potpuno (4+5)
---	-----------------------------------	------------------	--

Kontinuirana kvalitetna suradnja s istim organizacijama (npr. udrugama, volonterskim centrima) u lokalnoj zajednici.	5,56%	0%	94,45%
Dodatna financijska sredstva za kvalitetniju organizaciju volonterskih aktivnosti.	11,1%	5,56%	83,34%
Veća razina podrške od strane upravnih tijela (npr. Upravni odjeli za odgoj i školstvo Grada i Županije)	11,12%	11,1%	77,78%
Studijska putovanja u ustanove čiji su volonterski klubovi/programi prepoznati kao primjeri dobre prakse.	16,66%	5,56%	77,78%
Zapošljavanje osobe na mjesto koordinatora volonterskog kluba/ programa/ volonterskih aktivnosti.	22,16%	27,78%	50%
Angažiranje volontera na mjesto koordinatora volonterskog kluba/ programa/ volonterskih aktivnosti.	22,22%	33,33%	44,45%

Tablica 20. Poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama (institucionalna i izvaninstitucionalna podrška) - rezultati na ukupnom uzorku (postotci)

Iako su koordinatori isticali kako su vrijeme i ljudski resursi ključni izazovi s kojima se susreću u svom radu (detaljniji uvid pogledati u dijelu istraživanja u kojem se referira na nalaze fokusnih grupa s koordinatorima volontera), čini se da ne prepoznaju potencijal upravo onih mjera koje bi im mogle pomoći u tom aspektu djelovanja. Samo polovica ispitanika smatra da bi zapošljavanje osobe na mjesto koordinatora volonterskog kluba/ programa/ volonterskih aktivnosti moglo doprinjeti daljnjem razvoju volontiranja njihovih učenika, a njih još manje (44,45%) da bi tome mogao doprinijeti angažman volontera na istoj poziciji.

U okviru ove baterije instrumenta, ispitanici su u formi otvorenog pitanja mogli unijeti informacije o dodatnim oblicima podrške od kojih bi njihova ustanova mogla imati koristi u kontekstu razvoja i/ili unapređenja volontiranja i odgoja za volontiranje. U nastavku se donose njihovi cjeloviti odgovori:

- Najveća teškoća je slobodno vrijeme učenika koji imaju niz izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti te su vremenski ograničeni
- Teškoća su financije jer mi koordinatori dajemo iz svoga džepa kako bi ostvarili i omogućili neke aktivnosti jer ustanova nema novaca, a zbog drugih školskih/poslovnih obveza nismo u mogućnosti provoditi dane istražujući tko može, kako i koliko pomoci te stoga bi bilo idealno da postoji mogućnost zapošljavanja osobe koja će voditi brigu o financijama te mogućnostima ostvarivanja ideja kao i

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

planiranju i organizaciji aktivnosti te da ostali učitelji i suradnici uskoce kako im vrijeme dopusti

- Mišljenja sam da bi važnost i dobrobiti volontiranja kako za pojedinca, tako i za zajednicu bilo nužno implementirati kroz nastavne programe sata razredne zajednice
- Podrška volonterima djelatnicima od strane ravnatelja
- Možda bi MZO moglo poduprijeti programe volontiranja uvođenjem Građanskog odgoja kao izbornog predmeta unutar kojeg bi volontiranje trebalo imati svoje mjesto
- našoj školi bi, s obzirom na strukturu učenika i očajnu infrastrukturu za neko ozbiljnije volontiranje trebao prijevoz
- Mogućnosti međunarodnog povezivanja putem Erasmus, europskih, projekata s tendencijom uključivanja više škola sa područja grada istovremeno, kao mogući jedinstveni volonterski klub u takvom projektu (u smislu nekoliko učenika iz svake pojedine škole), uz podršku Agencije za odgoj i obrazovanje, lokalne zajednice itd.
- senzibiliziranje preko Vijeća učenika (budući da SVI razredni odjeli imaju svog predstavnika)
- uvrstiti edukaciju (upoznavanje s osnovnim pojmovima) u dnevni red jedne sjednice Učiteljskog vijeća
- Važnu smatram podršku lokalne zajednice kao i podršku radne okoline.

Uzimajući u obzir obje strukture podrške prikazane u prethodnom dijelu (podrška volonterskog centra te ostali oblici institucionalne i izvaninstitucionalne podrške), ispitanici su značajnu prednost dali slijedećim elementima/mehanizmima:

- 1) Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji učenika o volontiranju (94,44%)
- 2) Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o volontiranju (94,44%)
- 3) Kontinuirana kvalitetna suradnja s istim organizacijama (npr. udrugama, volonterskim centrima) u lokalnoj zajednici (94,44%)
- 4) Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja (88,89%)
- 5) Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru izbornih izvannastavnih aktivnosti (83,33%)
- 6) Stručna osposobljenost osobe/a koje vode volonterski klub/program/volonterske aktivnosti u području menadžmenta volontera odnosno koordinacije volonterskih aktivnosti (83,33%)

- 7) Podrška stručnjaka u osmišljavanju i uspostavljanju volonterskog kluba/programa (83,33%)
- 8) Dodatna financijska sredstva za kvalitetniju organizaciju volonterskih aktivnosti (83,33%)

Od ovdje istaknutih osam elemenata/mehanizama s najvećim postotnim procjenama potencijalnog doprinosa daljnjem (boljem) razvoju volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama, može se primjetiti da se **većina njih direktno odnosi na stručnu podršku volonterskog centra** i to u **sljedećim područjima**: u edukaciji učenika o volontiranju, u edukaciji nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o volontiranju, u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja te u okviru izbornih izvannastavnih aktivnosti, i u osmišljavanju i uspostavljanju volonterskog kluba/programa.

Preporuka je stoga da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama svakako uzme u obzir iskazana potreba/procjena. Imajući u vidu da se generacije učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama izmjenjuju, svakako se sugerira nastaviti s edukacijama za učenike, ali i edukacijama/stručnim usavršavanjem nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o volontiranju. Pritom, bilo bi korisno voditi računa o različitim predznanjima i iskustvima nastavnika, osobito koordinatora volontera, te osigurati raznovrsne prilike usavršavanja (početni modul, napredni modul). S obzirom na iskazanu potrebu odnosno potencijal određenih mehanizama, svakako treba ozbiljno razmotriti moguće dosege utjecaja stručne podrške volonterskog centra u kontekstu promocije/poticanja volontiranja u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja te u okviru izbornih izvannastavnih aktivnosti. U tom smislu preporuka je volonterskom centru aktivnosti u ovoj domeni razvijati u suradnji s Odjelom za odgoj i školstvo grada Rijeke odnosno Primorsko-goranske županije.

3.5. Promjene u ustanovama - percipirani doprinos uključenosti u Vollumen projekt i ostvarenog doprinosa

Zadnji segment instrumenta evaluacijskog istraživanja usmjerio se na (samo)procjenu ispitanika u kontekstu promjena u ustanovi te utjecaja sudjelovanja u

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Vollumen projektu. U ovom su dijelu ispitanicima bila postavljena dva pitanja otvorene forme i potaknulo ih se na razmišljanje o promjenama povezanim s učenicima, djelatnicima, suradnicima i atmosferom/klimom u ustanovi. U kontekstu procjene utjecaja, osmišljeno je pitanje u kojem se od ispitanika tražilo da percipirani utjecaj prenesu isključivo s tri ključne riječi. Pored navedenog, u ovom se dijelu prenose i nalazi dviju tvrdnji, prikazanih u Tablici 21., za koje su ispitanici trebali označiti odnosi li se na njihovu ustanovu ili ne, uz opciju nemogućnosti procjene.

Rezultati pokazuju kako su ispitanici unisoni u procjeni **doprinosa uključenosti** u Vollumen projekt **snažnijoj promociji volonterstva među učenicima** njihove ustanove, što izražava njih 100%. Većina ispitanika, njih 72,22%, procjenjuje da je **uključenost u Vollumen doprinijela i boljoj vidljivosti njihove ustanove u lokalnoj zajednici**.

Doprinos uključenosti u “Vollumen” projekt (N=18) (promocija volonterstva i vidljivost ustanove)	Ne odnosi se na moju ustanovu		Odnosi se na moju ustanovu		Ne znam, nisam siguran	
	%	f	%	f	%	f
Uključenost naše ustanove u projekt “Vollumen” doprinijela je snažnijoj promociji volonterstva među učenicima naše škole.	0,00%	0	100%	18	0,00%	0
Uključenost naše ustanove u projekt “Vollumen” doprinijela je boljoj vidljivosti ustanove u lokalnoj zajednici.	11,11%	2	72,22%	13	16,67%	3

Tablica 21. Procjena doprinosa uključenosti u Vollumen projekt na promociju volonterstva i vidljivost ustanove - rezultati na ukupnom uzorku (postotci i frekvencije)

Analiza odgovora prikupljenih na pitanje otvorenog tipa, pokazuje da ispitanici promišljaju o **uočenim/percipiranim promjenama u tri ključna konteksta**: (I) promjene za učenike volontere, (II) promjene za učenike korisnike volonterskih usluga, te (III) promjene povezane s volonterskim programom.

Unatoč prepoznatim različitim kontekstima, ispitanici promjene dominantno vezuju uz učenike volontere i one učenike koji su bili korisnicima pruženih

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

volonterskih usluga. U tom smislu, ispitanici ističu kako su njihovi **učenici postali povezaniji** te kako primjećuju **kontinuiran porast njihovog interesa za uključivanjem** u postojeće volonterske aktivnosti, ali i za osmišljavanjem novih aktivnosti.

Ono što je svakako vrijedan nalaz evaluacije i možebitno dugoročniji trag koji je Vollumen ostavio, jest iskaz ispitanika o **jačanju interesa za uključivanjem u volonterske aktivnosti onih učenika koji do sada nisu još bili uključeni**. Jedan od ispitanika tako ističe - “Znatan interes za sudjelovanje u budućim aktivnostima volontiranja pokazali su i novi učenici škole koji nisu bili uključeni u projekt "Vollumen".

Ispitanici dalje ističu kako je angažman učenika u Vollumenu omogućio i njihov **osobni rast i razvoj** pa tako nekolicina ispitanika svjedoči o tome kako su pojedini učenici, osobito oni slabijeg akademskog uspjeha, **osnažili pozitivnu sliku o sebi kroz volontiranje i doprinos drugima**, i tako **osvijestili neke svoje (pozitivne) osobine i vrijednosti** koje do tada možda nisu prepoznali.

Svjesni da je uključenost u Vollumen ostavila traga na učenicima volonterima, ispitanici ističu da su **neke od važnijih i vidljivih promjena ostvarene** upravo kod onih **učenika koji su bili korisnicima različitih volonterskih aktivnosti**, odnosno usluga. U tom smislu, zanimljiva je refleksija ispitanika koji u promišljanje o promjenama unosi **vrijednosu dimenziju** i sudjelovanje u Vollumen projektu stavlja u kontekst širih i značajnih promjena u ustanovi:

“Doprinijeli smo percepciji različitosti (dobi, mogućnosti, potreba) kao podlozi za kooperativnost, a ne kompetitivnost.”

Slijedeći aspekt uočenih promjena ispitanici povezuju sa samim volonterskim programima/klubovima/aktivnostima i načinima njihova vođenja i razvoja. U tom smislu, nekolicina ispitanika ističe **kvalitetniju organizaciju volonterskog programa i jednako tako kvalitetniju provedbu volonterskih aktivnosti**, a povezuju to direktno s prilikama za njihovo stručno usavršavanje. Na sličan način, neki ispitanici promjenu vide u **želji za sustavnijom organizacijom i provedbom volonterskih aktivnosti u ustanovi**. Uz to povezano, s Vollumen projektom očito **rastu i ambicije koordinatora volonterskih programa/volontera**, pa neki tako ističu kako ih je uključenost u projekt “osnažila i motivirala za nove akcije” te stvorila “ambicioznije namjere realizacije volonterskog programa”.

Uz refleksiju na pozitivne promjene, više se ispitanika osvrnulo i na aspekte u kojima (pozitivne) promjene nisu uočene, a iste se dominantno povezuju s drugim djelatnicima ustanove (stručnim suradnicima i nastavnicima). Takav dojam možda najbolje opisuju citati nekolicine ispitanika - “velike promjene u kontekstu učenika,

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

nikakve kod ostalih djelatnika”, “djelatnici ne uviđaju značaj volontera unutar ustanove”, “učenici vrlo zainteresirani, a djelatnici nikako”.

Bez obzira na ovaj aspekt, većina ispitanika ističe iznimno zadovoljstvo sudjelovanjem u Vollumen projektu i **smatraju da su promjene koje je sudjelovanje donijelo njihovoj ustanovi, citiram jednog ispitanika, “pozitivne, ohrabrujuće i motivirajuće”.**

4. RAZVOJ I UNAPRJEĐENJE PROGRAMA ODGOJA ZA VOLONTIRANJE / ŠKOLSKOG VOLONTIRANJA U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA UKLJUČENIMA U VOLLUMEN PROJEKT - usporedba stanja prije i poslije provedbe projekta

Ovo je poglavlje posvećeno usporednoj analizi rezultata odnosno svojevrsnih postignuća ustanova uključenih u Vollumen projekt s ciljem procjene doprinosa Vollumen projekta razvoju i unapređenju programa odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama. Kako su u prvom ciklusu istraživanja u uzorku bile i ostale odgojno-obrazovne ustanove koje kasnije nisu bile uključene u Vollumen projekt, za potrebe izrade ovog poglavlja baza prikupljenih podataka je prilagođena tako što se nova obrada generirala samo za onih sedamnaest ustanova (N=17) koje su kasnije i bile uključene u Vollumen projekt tijekom cijelog perioda njegova trajanja. Na sličan su način iz baze podataka drugog istraživačkog ciklusa dogovorno isključeni odgovori jedne ustanove s obzirom na (pre)kasno uključivanje u projekt. I baza drugog dijela istraživanja je podvrgnuta ponovnoj obradi podataka.

Imajući u vidu da se anketni upitnik za drugi ciklus istraživanja prilagođavao rezultatima prvog ciklusa, kao i projektnom napretku, dogovorno su u instrument uvedene neke nove varijable, a neke isključene. Postoje tvrdnje koje su u drugom anketnom upitniku dorađene pa valja napomenuti da ispitanici nisu u oba ciklusa procjenjivali identično postavljene tvrdnje, niti su se one odnosile na jednaki interval promatranog/analiziranog razdoblja³. Činjenica da se ipak radi o varijablama čija se bit nije mijenjala, bez obzira na kontekste različitih ciklusa istraživanja, dozvoljava usporedbu na deskriptivnoj razini. U tom smislu, tabelarna i grafička usporedba rezultata u ovom poglavlju izvještaja, prikazana je na odabranim varijablama za koje

³ Da podsjetimo, u prvom ciklusu istraživanja ispitanici su prilikom ispunjavanja anketnog upitnika uzimali u obzir sva dotadašnja iskustva, stanja i prakse volonterskih programa/aktivnosti u ustanovi (što je za neke od njih primjerice značilo i procjenu višegodišnjeg stanja), dok su u drugom ciklusu uzimali u obzir samo period značajan iz konteksta provedbe Vollumen projekta (drugo polugodište šk.god. 2017/2018. i prvo polugodište šk. god. 2018/2019.)

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

se procjenjuje važnost (i mogućnost) uvida u stanje prije i poslije provedbe Vollumen projekta. Radi se o slijedećim varijablama/područjima:

- 1) Integracija volonterskog programa/aktivnosti u kurikulum/godišnji plan i program rada ustanove
- 2) Usmjerenost/orijentacija volonterskih programa/aktivnosti
- 3) Dinamika provedbe volonterskih aktivnosti
- 4) Mjesto provedbe volonterskih aktivnosti
- 5) Frekvencija organiziranih volonterskih aktivnosti
- 6) Brojnost uključenih aktera (učenici, nastavnici, stručni suradnici, ostali djelatnici, roditelji)
- 7) Pristupi planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti
- 8) Ulaganje financijskih sredstava
- 9) Informiranje, oglašavanje i mogućnosti volontiranja
- 10) Suradnja i poticanje učenika na volontiranje
- 11) Povezanost volontiranja i različitih oblika (izvan) nastavnih aktivnosti
- 12) Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera

4.1. Integracija volonterskog programa/aktivnosti u kurikulum/godišnji plan i program rada ustanove

Rezultati prikazani u Tablici 22. pokazuju kako se broj ustanova koje su integrirale školski volonterski klub/program u kurikulum i više nego udvostručio u periodu trajanja Vollumen projekta - sa sedam (7) ustanova prije Vollumena (41.18%) na šesnaest (16) ustanova nakon Vollumena (94.12%).

U ustanovi postoji uspostavljen volonterski klub/program koji je dio školskog kurikuluma odnosno godišnjeg plana i programa rada ustanove. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena	drugi ciklus poslije Vollumena
---	-----------------------------	--------------------------------

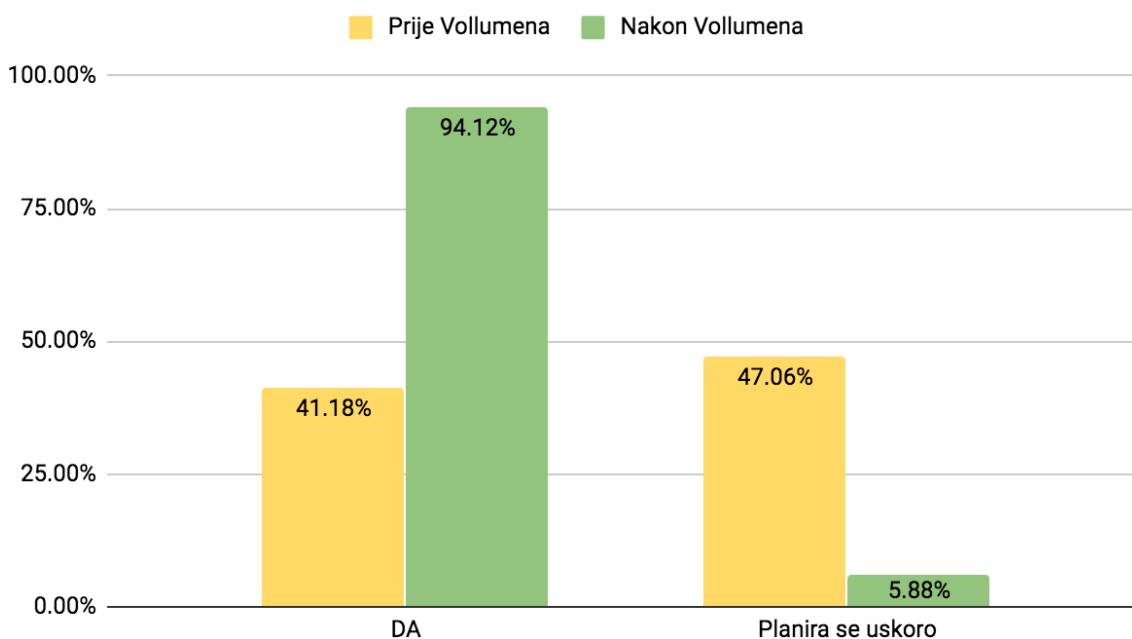
„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

	%	f	%	f
da	41,18%	7	94,12%	16
ne još, ali se planira uskoro	47,06%	8	5,88%	1
ne još i ne planira se u bliskoj budućnosti	5,88%	1	0,00%	0
postojao je, više ne/ugašen je	0,00%	0	0,00%	0
Nešto drugo, molimo dopisati	5,88%	1	0,00%	0

Tablica 22. Integracija volonterskog kluba/programa u školski kurikulum ili godišnji plan i program rada ustanove - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Čini se da su sve one ustanove, koje su u prvom ciklusu iskazale namjeru za skorašnjom integracijom volonterskog kluba/programa u školski kurikulum (8 ustanova, 47.06%), to zaista i učinile. Samo u jednoj od svih uključenih ustanova u Vollumen projekt volonterski klub/program djeluje izvan školskog kurikuluma, ali iskazuje se namjera za skorašnjom integracijom. Rezultati ovog segmenta prikazani su i grafički na Grafu 1.

Volonterski klub/program integriran u školski kurikulum/godišnji plan i program rada ustanove

Graf 1. Integracija volonterskog kluba/programa u školski kurikulum/godišnji plan i programa rada ustanove - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.2. Usmjerenost/orijentacija organiziranih volonterskih aktivnosti

Jedan od aspekata analiziran u ovom usporednom kontekstu jest onaj povezan sa prepoznatom orijentacijom volonterskih programa/aktivnosti u vidu adresiranja potreba/problema škole odnosno lokalne zajednice. Iako tvrdnje u oba instrumenta nisu bile identično postavljene, bit koju one adresiraju - usmjerenost volonterskih programa/aktivnosti na prepoznate potrebe ustanove odnosno lokalne zajednice - ostala je nepromijenjena.

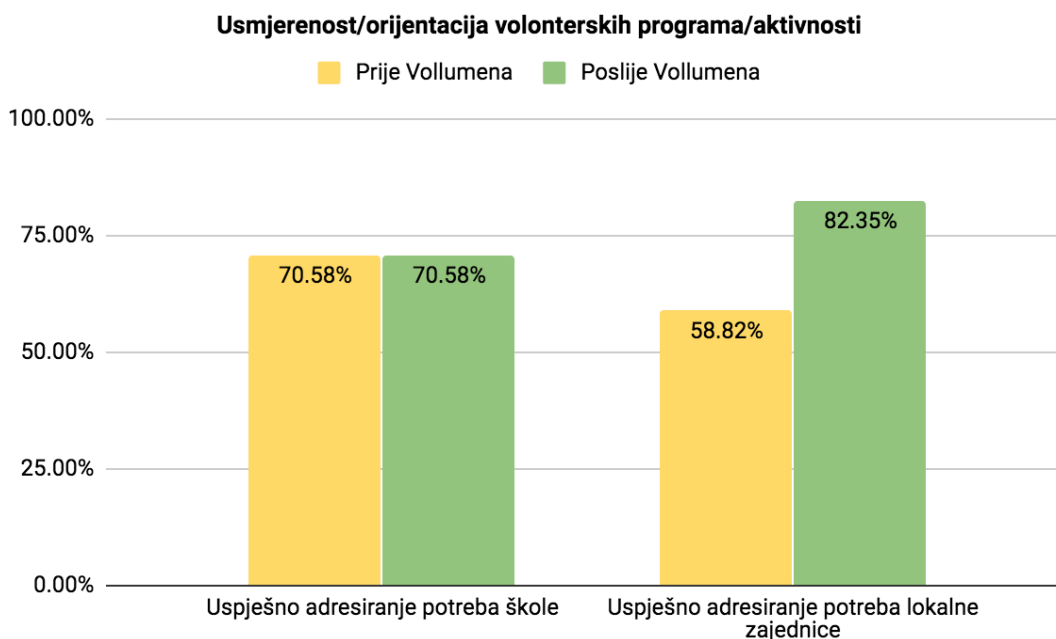
Rezultati prikazani u Tablici 23. odnosno na Grafu 2. pokazuju određenu konstantu odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt u adresiranju prepoznatih potreba/problema same ustanove. Tako jednaki broj ustanova u prvom i drugom ciklusu istraživanja (12 ustanova, 70.58%) ističe usmjerenost svojih volonterskih programa na odgovaranje na aktualne potrebe/probleme same ustanove.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Usmjerenost/orijentacija volonterskih programa/aktivnosti (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
Odgovoriti na aktualne potrebe/probleme u samoj ustanovi.	70,58%	12	70,58%	12
Odgovoriti na aktualne potrebe/probleme u lokalnoj zajednici.	58,82%	10	82,35%	14

Tablica 23. Usmjerenost/orijentacija organiziranih volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

I dok je spomenuta **(stabilna) usmjerenost na potrebe/probleme ustanove** očekivana, zanimljiv je istraživački nalaz prema kojem je vidljiv **porast ustanova koje volonterske programe/aktivnosti vide kao platformu za uspješno adresiranje nekih potreba/problema lokalne zajednice**. I dok je ova orijentacija bila u prvom ciklusu istraživanja prepoznata kod deset ustanova uključenih u Vollumen projekt (10 ustanova, 58.82%), nakon Vollumena, četrnaest ustanova bilježi kako se organizacijom volonterskih aktivnosti uspješno adresiraju (neke) potrebe/problemi lokalne zajednice (14 ustanova, 82.35%).

Graf 2. Usmjerenost/orijentacija organiziranih volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

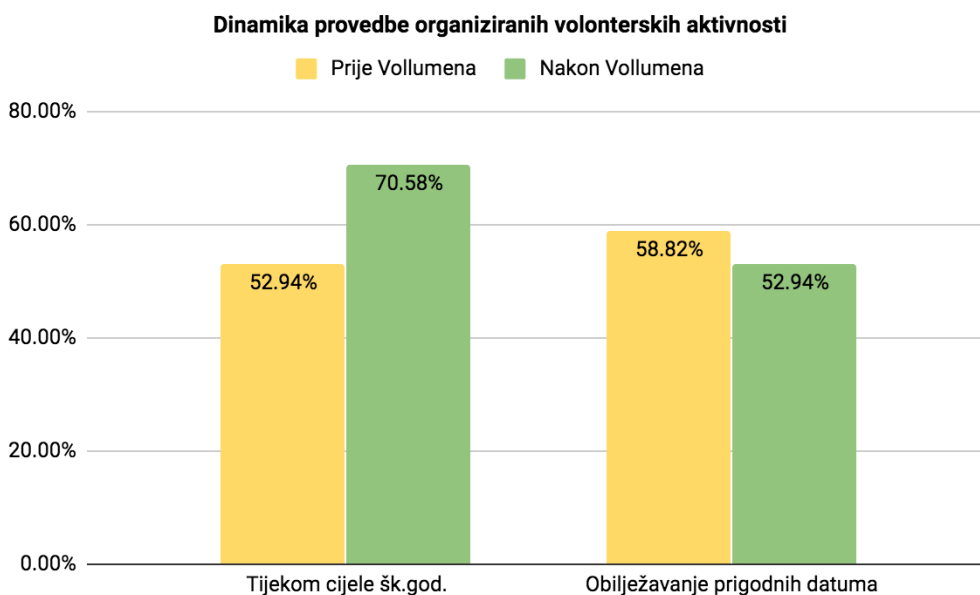
4.3. Dinamika provedbe volonterskih aktivnosti

Jedan od aspekata analiziran u ovom usporednom kontekstu jest dinamika provedbe organiziranih volonterskih aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama, što je prikazano u Tablici 24., odnosno na Grafu 3.

Dinamika provedbe organiziranih volonterskih aktivnosti. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
Redovita/kontinuirana organizacija volonterskih aktivnosti tijekom cijele školske godine.	52,94%	9	70,58%	12
Ciljana organizacija volonterskih aktivnosti povodom obilježavanja prigodnih datuma	58,82%	10	52,94%	9

Tablica 24. Dinamika provedbe organiziranih volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Tabelarni i grafički prikaz prikazuju **porast organizacije volonterskih aktivnosti tijekom cijele školske godine**, a lagani pad oblika organizacije volonterskih aktivnosti s ciljem obilježavanja prigodnih datuma.

Graf 3. Dinamika provedbe organiziranih volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.5. Frekvencija organiziranih volonterskih aktivnosti

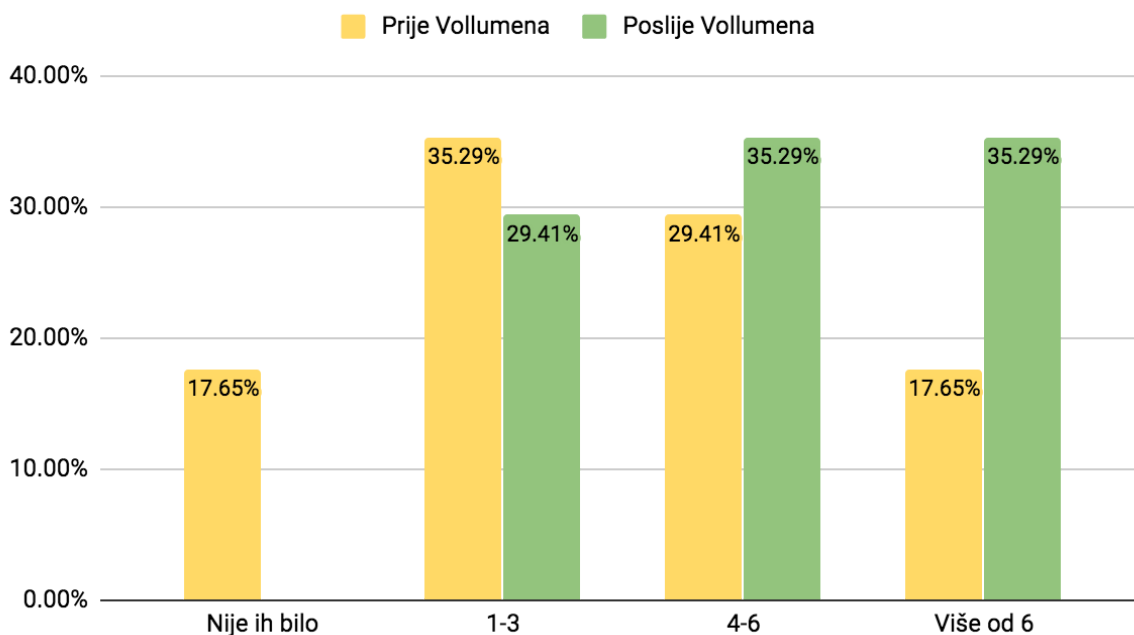
Rezultati prikazani u Tablici 26. koja slijedi ispod, pokazuju određena odstupanja u broju organiziranih volonterskih aktivnosti u uključenim ustanovama prije i poslije Vollumena projekta. Dok je u prvom ciklusu istraživanja bilo ustanova koje nisu u prethodnoj godini imale organiziranih volonterskih aktivnosti (3 ustanove, 17.65%), nakon provedbe Vollumena projekta, takvih ustanova nije bilo. Imajući u vidu strukturu projekta i mogućnost financiranja organiziranih volonterskih aktivnosti, bilo je očekivano da će sve uključene ustanove imati barem jednu organiziranu volontersku aktivnost u promatranom/analiziranom periodu.

Broj organiziranih volonterskih aktivnosti u ustanovi tijekom školske godine. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
nije bilo organiziranih volonterskih aktivnosti	17,65%	3	0,00%	0
1-3	35,29%	6	29,41%	5
4-6	29,41%	5	35,29%	6
Više od 6, koliko?	17,65%	3	35,29%	6

Tablica 26. Dinamika organizacije/provedbe volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

U oba ciklusa istraživanja dominirala je brojka od jedne do šest organiziranih volonterskih aktivnosti u jednoj školskoj godini, što je slučaj za jedanaest (11) ustanova u oba ciklusa. U odnosu na prvi ciklus i prethodnu školsku godinu, što se vidi iz Grafa 5., **zamjetan je porast organizacije više volonterskih aktivnosti u aktualnoj u odnosu na prethodnu školsku godinu**, pa je tako nešto više od jedne trećine ustanova (6 ustanova, 35.29%) nakon Vollumena imalo više od šest organiziranih aktivnosti, pri čemu se brojke kreću od sedam do njih četrnaest.

Broj organiziranih volonterskih aktivnosti tijekom jedne školske godine

Graf 5. Broj organiziranih volonterskih aktivnosti tijekom jedne školske godine - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.6. Brojnost uključenih aktera (učenici, nastavnici, stručni suradnici, ostali djelatnici, roditelji)

Rezultati prikazani u Tablici 27. pokazuju minimalne odmake u broju odgajatelja, učitelja i profesora uključenih u volonterske aktivnosti, pa tako i dalje dominira brojka/kategorija od jednog do pet uključenih, što je bio slučaj za dvanaest ustanova u prvom ciklusu (70.58%), odnosno za njih četrnaest u drugom ciklusu, ovom nakon Vollumena (82.35%).

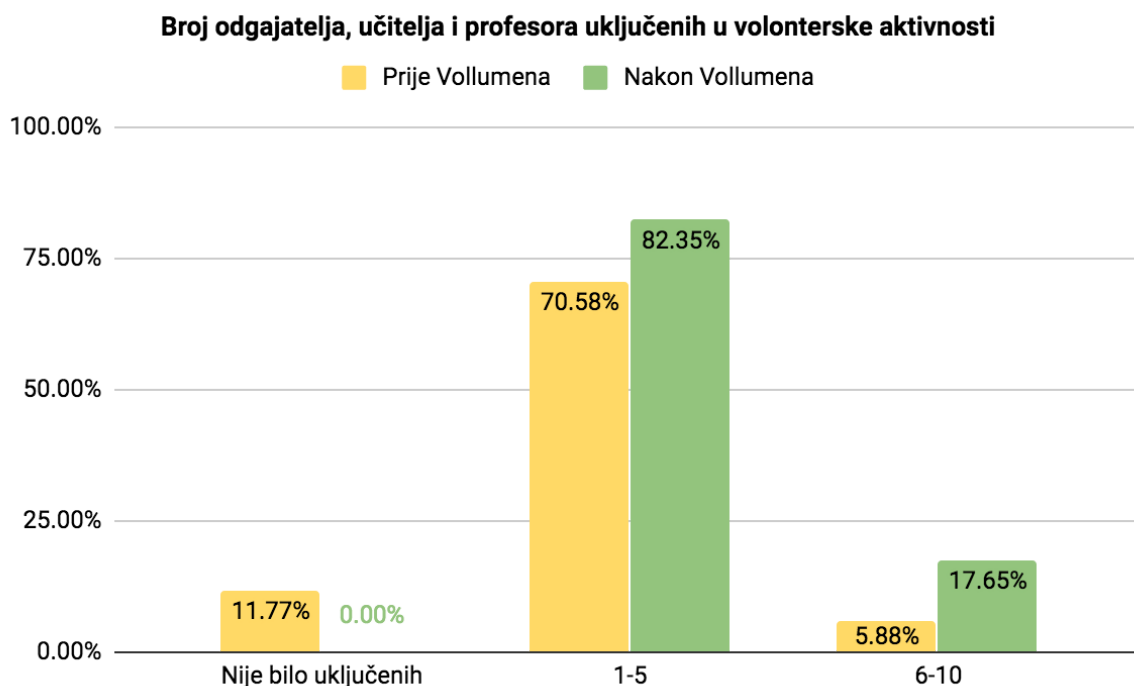
Broj odgajatelja, učitelja, profesora uključenih u volonterske aktivnosti. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
nije bilo uključenih	11,77%	2	0,00%	0
1-5	70,58%	12	82,35%	14
6-10	5,88%	1	17,65%	3
11-15	11,77%	2	0,00%	0

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Više od 15, koliko?	0,00%	0	0,00%	0
---------------------	-------	---	-------	---

Tablica 27. Broj odgajatelja, učitelja, profesora uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Imajući u vidu da je u prvom ciklusu bilo ustanova u kojima nije uopće bilo uključenih odgajatelja, učitelja i profesora (2 ustanove, 11.77%), primjećuje se **pozitivan pomak nakon Vollumena** s obzirom da u drugom ciklusu nije bilo ustanova u kojima nije bilo uključenih spomenutih aktera. Sličan se odmak primjećuje i kod uključivanja šest do deset odgajatelja, učitelja i profesora s obzirom na porast broja uključenih s jedne ustanove u prvom ciklusu (5.88%), na njih tri u drugom ciklusu nakon Vollumena (17.65%), što je prikazano i grafički na Grafu 6. koji slijedi.

Graf 6. Broj odgajatelja, učitelja i profesora uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

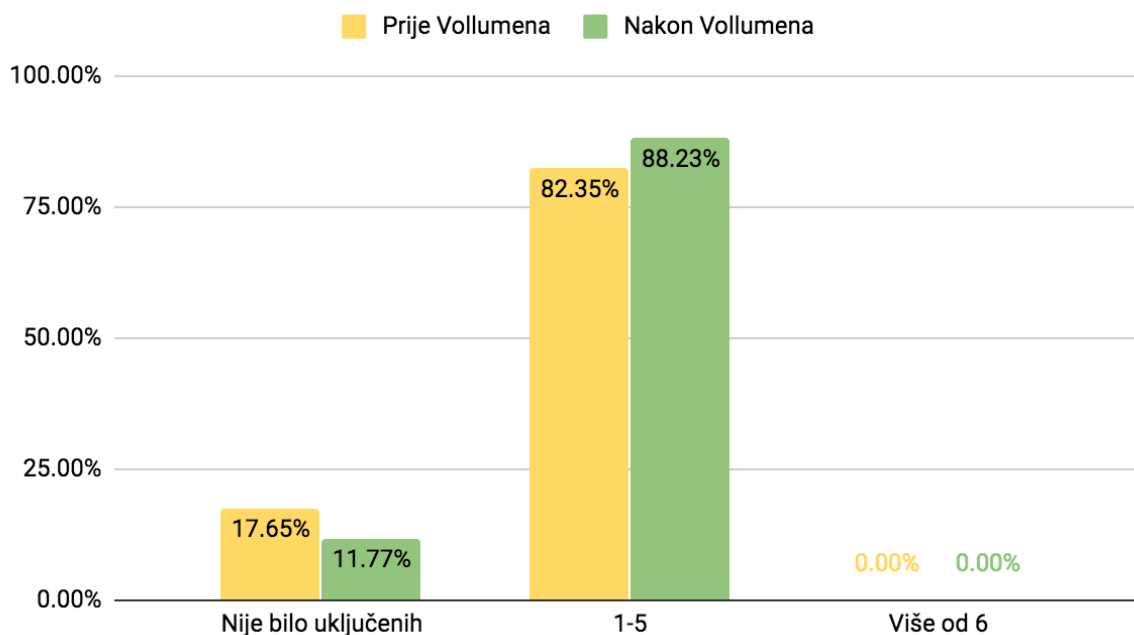
Primjećuje se međutim i pad broja uključenih za kategoriju jedanaest do petnaest uključenih odgajatelja, učitelja i profesora s obzirom da je u prvom ciklusu ta brojka uključenih bila zabilježna kod dvije ustanove (11.77%), ali nije zabilježena niti kod jedne ustanove u drugom istraživačkom ciklusu.

Rezultati prikazani u Tablici 28., pokazuju (nepromijenjivu) tendenciju uključivanja stručnih suradnika i drugih djelatnika ustanove u volonterske aktivnosti. Iako je broj uključenih ustanova s ovim izazovom opao za jednu tijekom provedbe Vollumen projekta, u nekima ipak, do kraja projekta, nije zabilježeno uključivanje stručnih suradnika i drugih djelatnika (2 ustanove, 11.77%).

Broj stručnih suradnika i drugih djelatnika ustanove uključenih u volonterske aktivnosti. (N=17) (razdoblje drugog polugodišta 2017/2018. i prvog polugodišta 2018/2019)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
nije bilo uključenih	17,65%	3	11,77%	2
1-5	82,35%	14	88,23%	15
6-10	0,00%	0	0,00%	0
11-15	0,00%	0	0,00%	0
Više od 15, koliko?	0,00%	0	0,00%	0

Tablica 28. Broj stručnih suradnika i drugih djelatnika ustanove uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Broj stručnih suradnika i ostalih djelatnika uključenih u volonterske aktivnosti

Graf 7. Broj stručnih suradnika i ostalih djelatnika uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

Stabilna tendencija, dakako povezana i s raspoloživim stručnim kadrom na spomenutim pozicijama u odgojno-obrazovnim ustanovama, tako pokazuje da se u ustanovama uključenima u Vollumen projekt uglavnom **u volonterske aktivnosti uključivalo do pet stručnih suradnika i ostalih djelatnika**, što je vidljivo iz Grafa 7.

Rezultati prikazani u Tablici 29. koja slijedi ispod, odnosno na Grafu 8., ukazuju na **porast broja uključenih učenika u organizirane volonterske aktivnosti**. Očekivano, u drugom ciklusu provedbe istraživanja nije bilo ustanova u kojima nije bilo uključenih učenika, što je bio slučaj za dvije ustanove u prvom ciklusu.

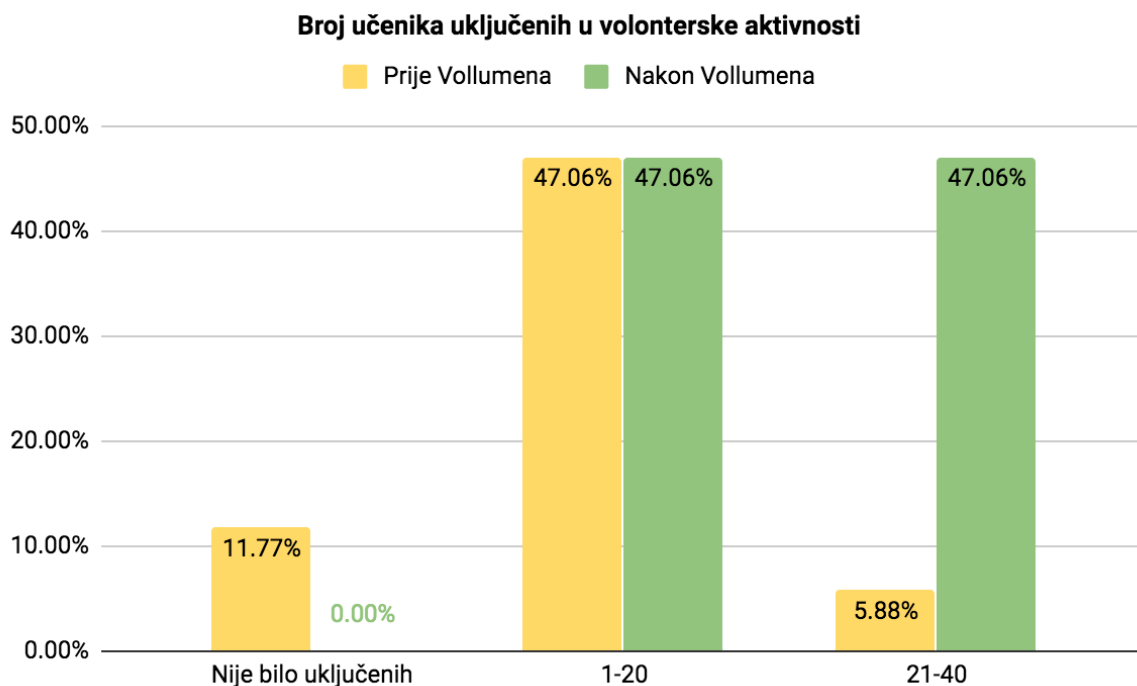
Broj učenika uključenih u volonterske aktivnosti tijekom školske godine. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
nije bilo uključenih	11,77%	2	0,00%	0
1-10	11,77%	2	5,88%	1
11-20	35,29%	6	41,18%	7
21-30	0,00%	0	23,53%	4

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

31-40	5,88%	1	23,53%	4
Više od 40, koliko?	35,29%	6	5,88%	1

Tablica 29. Broj učenika uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Rezultati pokazuju kako je tijekom provedbe Vollumen projekta zaista i **došlo do porasta broja uključenih učenika u aktualnoj školskoj godini, u odnosu na prethodnu**. Tako je u sedam ustanova uključenih u Vollumen projekt u volonterskim aktivnostima sudjelovalo do 20 učenika (7 ustanova, 41.18%), a u njih četiri odnosno osam podjednako je sudjelovalo između 20 i 30, odnosno 30 i 40 učenika (23.53% za svaku kategoriju).

Graf 8. Broj učenika uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

Zamjetan je međutim pad u ‘masovnijem’ uključivanju učenika. Dok je u prvom ciklusu šest ustanova zabilježilo uključivanje značajno većeg broja učenika (40-100 po ustanovi), u drugom ciklusu samo je jedna ustanova zabilježila uključivanje više od 40 učenika, a pritom u komentaru dala i (drugačiji) kontekst s obzirom da se ta brojka

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

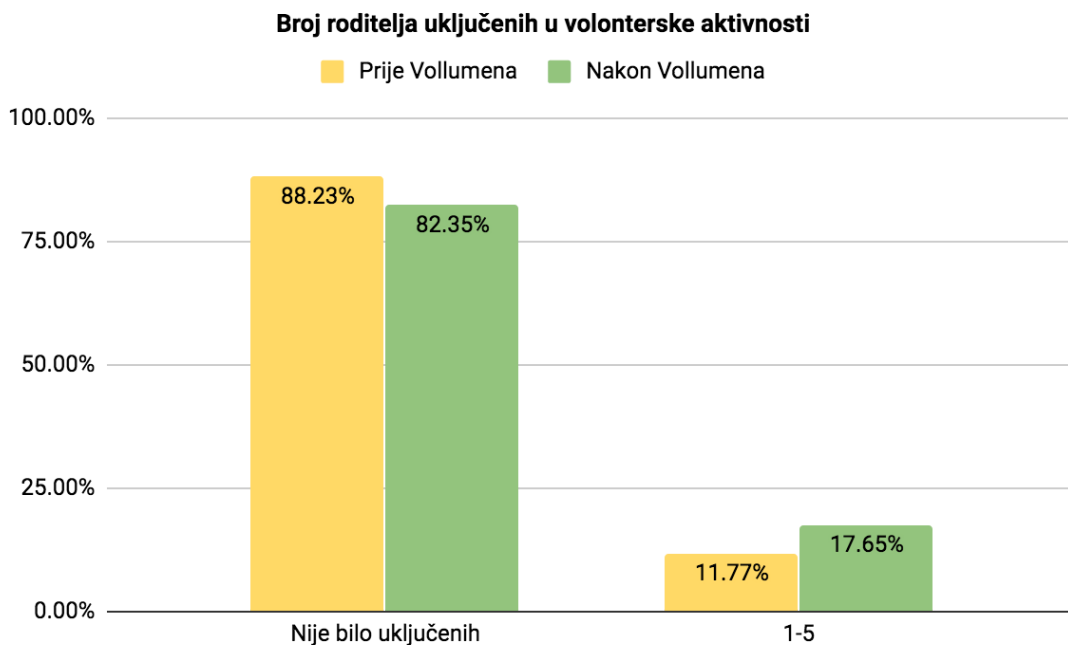
odnosi na učenike korisnike organiziranih volonterskih aktivnosti. Moguće je dakako da je na ovaj rezultat utjecala i sama struktura projekta i uključivanje učenika u organizirane edukacije, što je moglo rezultirati manjim brojem uključenih učenika u nekim ustanovama. Ipak, valja primijetiti **trend porasta broja uključenih učenika u kategorijama koje broje iznad dvadeset odnosno trideset uključenih učenika po ustanovi.**

Rezultati prikazani u Tablici 30. i putem Grafa 9., svjedoče **stabilnoj tendenciji (ne)uključenosti roditelja u organizirane volonterske aktivnosti.** U većini ustanova (15 u prvom, a 14 u drugom ciklusu) nije uopće bilo uključenih roditelja, dok su se isti uključili u volonterske aktivnosti u dvije (prvi ciklus, 11.77%), odnosno tri ustanove (drugi ciklus, 17.65%) tijekom trajanja Vollumena projekta.

Broj roditelja uključenih u volonterske aktivnosti tijekom školske godine. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
nije bilo uključenih roditelja	88,23%	15	82,35%	14
1-5	11,77%	2	17,65%	3
6-10	0,00%	0	0,00%	0
11-15	0,00%	0	0,00%	0
Više od 15, koliko?	0,00%	0	0,00%	0

Tablica 30. Broj roditelja uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Rezultati (ne)uključivanja roditelja već su se tematizirali u ovom izvještaju, s obzirom da obje istraživačke perspektive - i kvantitativna i kvalitativna - jasno ukazuju da se radi o **složenom i kritičnom elementu suradnje koji se, sukladno iskazima koordinatora volontera, ne planira sustavno razvijati.** Na ovaj se element suradnje referira kasnije i u zaključcima i preporukama i sugeriraju se prijedlozi koji bi, uz 'svjedočanstva' međunarodnih istraživanja i primjera dobre prakse u području, mogli polučiti rezultate u ovom specifičnom kontekstu suradnje škole, djece i roditelja.

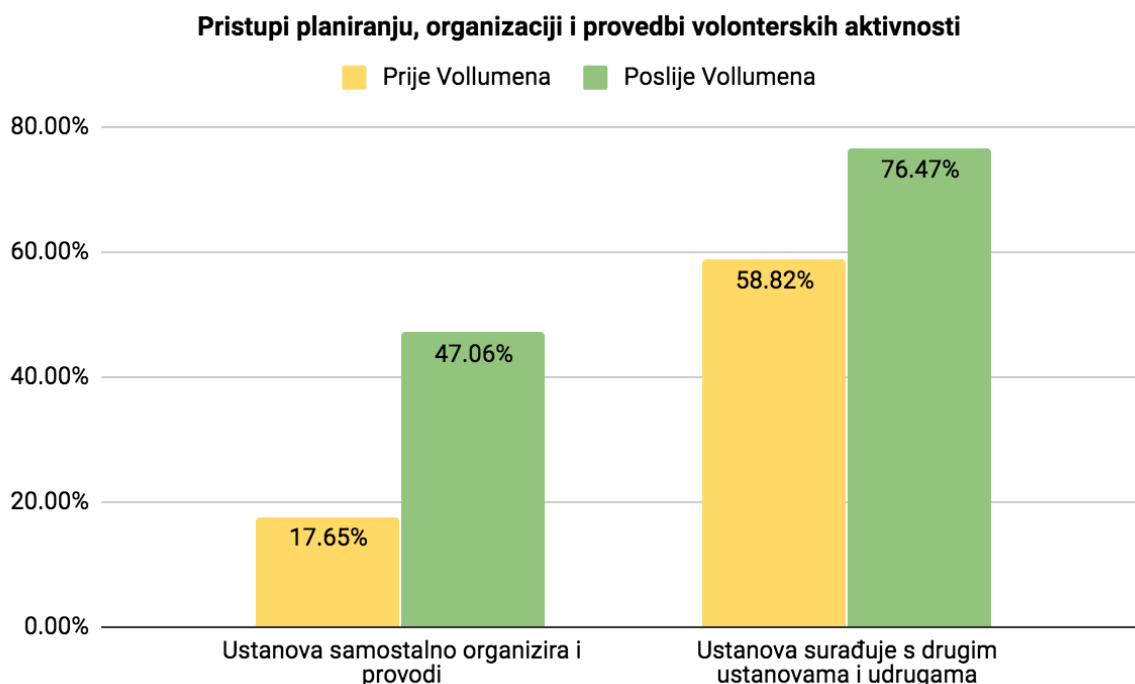
Graf 9. Broj roditelja uključenih u volonterske aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Volumnena

4.7. Pristupi planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti

Naredni aspekt usporedbe odnosi se na pristupe planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama. Rezultati prikazani u Tablici 31. te na Grafu 10., ukazuju na **porast i samostalne organizacije, ali i one suradničke.**

Pristupi planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti. (N=17)	prvi ciklus prije Volumnena		drugi ciklus poslije Volumnena	
	%	f	%	f
Ustanova samostalno organizira i provodi volonterske aktivnosti.	17,65%	3	47,06%	8
Ustanova surađuje s drugim ustanovama i udrugama u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti.	58,82%	10	76,47%	13

Tablica 31. Pristupi planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Volumnena (postotci i frekvencije)

Graf 10. Pristupi planiranju, organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.8. Ulaganje financijskih sredstava

Rezultati povezani s financijskim aspektom održavanja školskih volonterskih klubova/programa, prikazani u Tablici 32., također ukazuju na razmjerno stabilnu tendenciju već donesenih (institucionalnih) odluka odnosno (institucionalnih) praksi. U odnosu na prvi ciklus istraživanja, nakon Vollumena samo je još jedna ustanova ulagala vlastita sredstva u volonterske aktivnosti pa tako i dalje manje od polovice odgojno-obrazovnih ustanova ulaže vlastita sredstva u razvoj volonterskih aktivnosti odnosno programa (7 ustanova, 41.18%).

Ustanova ulaže vlastita financijska sredstva u volonterski klub/ program/ volonterske aktivnosti. (N=17) (npr. troškovi materijala potrebni za provedbu volonterskih aktivnosti, putni troškovi volontera i sl.)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
Da	35,29%	6	41,18%	7
Ne još, ali planira se uskoro i postoje sredstva	23,53%	4	0,00%	0
Ne još i ne planira se u bliskoj budućnosti, bez obzira na raspoloživa sredstva	11,77%	2	17,65%	3
Postoji namjera, ali nema raspoloživih sredstava	23,53%	4	23,53%	4
Nešto drugo	5,88%	1	17,65%	3

Tablica 32. Ulaganje financijskih sredstava u volonterski klub/program/aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Četiri uključene ustanove (4 ustanove, 23.53%) iskazuju namjeru za ulaganjem, ali i činjenicu manjka odnosno izostanka raspoloživih sredstava, ali tri ustanove (3 ustanove, 17.65%) i dalje ne planiraju ulagati sredstva, bez obzira na njihovu raspoloživost. kod interpretacije ovih nalaza valja uzeti u obzir 'prirodu/karakter' volonterskih aktivnosti koje se organiziraju u odgojno-obrazovnim ustanovama, imajući u vidu da se iste (osobito osnovne škole) odlučuju za organizaciju aktivnosti kojima odgovaraju na prepoznate potrebe škole. U tom smislu, takve se aktivnosti onda i realiziraju u školi, za druge učenike škole, i rijetko kada, organizirane u takvom kontekstu, traže ulaganja financijskih sredstava.

Ipak, imajući u vidu nalaze kvalitativne dionice istraživanja, koja ukazuje na nezadovoljstvo koordinatora volontera s ovim aspektom održivosti, ovaj segment upravljanja i održivosti volonterskih programa svakako se treba adresirati u daljnjim aktivnostima pružanja podrške odgojno-obrazovnim ustanovama.

4.9. Informiranje, oglašavanje i mogućnosti volontiranja

Usporedni rezultati prikazani u Tablici 33. i na Grafu 11., pokazuju kako je u većini analiziranih elemenata došlo do porasta ustanova koje primjenjuju određenu praksu.

Tako je primjerice u prvom izvještajnom ciklusu tek nešto više od polovice ustanova (9 ustanova, 52.94%) redovito oglašavalo mogućnosti volontiranja u aktivnostima koje su se provodile u samoj ustanovi, a nakon Vollumena ta se (redovita) praksa čini se 'institucionalizirala' kod većine uključenih ustanova (15 ustanova, 88.23%).

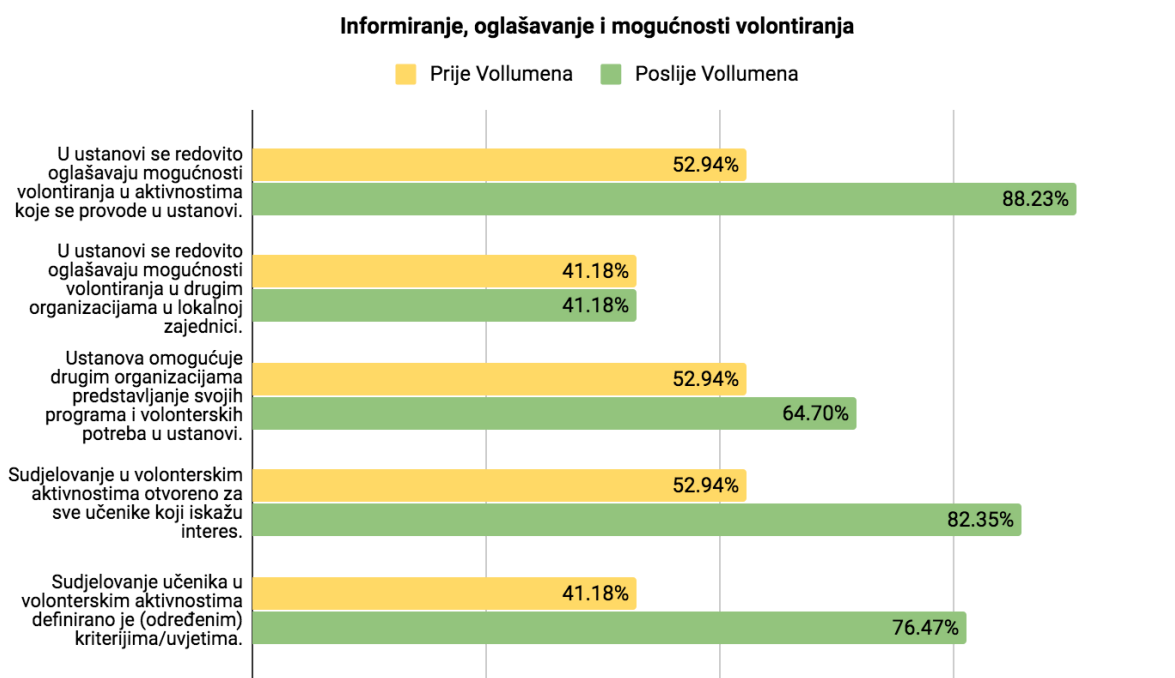
Informiranje, oglašavanje i mogućnosti volontiranja. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
U ustanovi se redovito oglašavaju mogućnosti volontiranja u aktivnostima koje se provode u ustanovi.	52,94%	9	88,23%	15
U ustanovi se redovito oglašavaju mogućnosti volontiranja u drugim organizacijama u lokalnoj zajednici.	41,18%	7	41,18%	7
Ustanova omogućuje drugim organizacijama predstavljanje svojih programa i volonterskih potreba u ustanovi.	52,94%	9	64,70%	11
Sudjelovanje u volonterskim aktivnostima otvoreno za sve učenike koji iskažu interes.	52,94%	9	82,35%	14
Sudjelovanje učenika u volonterskim aktivnostima definirano je (određenim) kriterijima/uvjetima.	41,18%	7	76,47%	13

Tablica 33. Informiranje, oglašavanje i mogućnosti volontiranja - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Rezultat ostaje nepromijenjen za praksu ustanove u oglašavanju mogućnosti volontiranja u drugim organizacijama u lokalnoj zajednici i evidentno je da se radi o slabije zastupljenom segmentu promocije, s obzirom da se radi o praksi zabilježenoj u manje od polovice uključenih ustanova u oba istraživačka ciklusa (7 ustanova u svakom od ciklusa, 41.18%).

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Nakon Vollumena nešto **veći broj uključenih ustanova bilježi i praksu otvorenosti spram dolaska drugih organizacija iz lokalne zajednice u ustanovu s ciljem predstavljanja vlastitih programa i volonterskih potreba**. U prvom je istraživačkom ciklusu takvu praksu imalo devet ustanova (9 ustanova, 52.94%), a u drugom njih jedanaest (11 ustanova, 64.70%).

Graf 11. Informiranje, oglašavanje i mogućnosti volontiranja volonterskih aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

Rezultati dalje pokazuju da je do vidnijeg pomaka došlo u načinima uključivanja učenika odnosno otvorenosti njihova sudjelovanja, ali da su ustanove pritom promišljale i o (različitim/određenim) kriterijima. Tako je u prvom istraživačkom ciklusu tek polovica uključenih ustanova (9 ustanova, 52.94%) imala praksu otvorenog sudjelovanja u volonterskim aktivnostima svih učenika koji za to iskažu interes. U drugom je istraživačkom ciklusu istu praksu otvorenog sudjelovanja nakon iskazanog interesa bilježilo četrnaest ustanova (14 ustanova, 82.35%). Slična je dinamika promjena i kod uvjetovanja sudjelovanja učenika određenim kriterijima - u prvom je istraživačkom ciklusu manje od polovice uključenih ustanova definiralo/uvjetovalo sudjelovanje učenika u volonterskim aktivnostima određenim kriterijima (7 ustanova, 41.18%), dok se ista praksa nakon Vollumena bilježi kod skoro dvostruko više uključenih ustanova (13 ustanova, 76.47%).

4.10. Suradnja i poticanje učenika na volontiranje

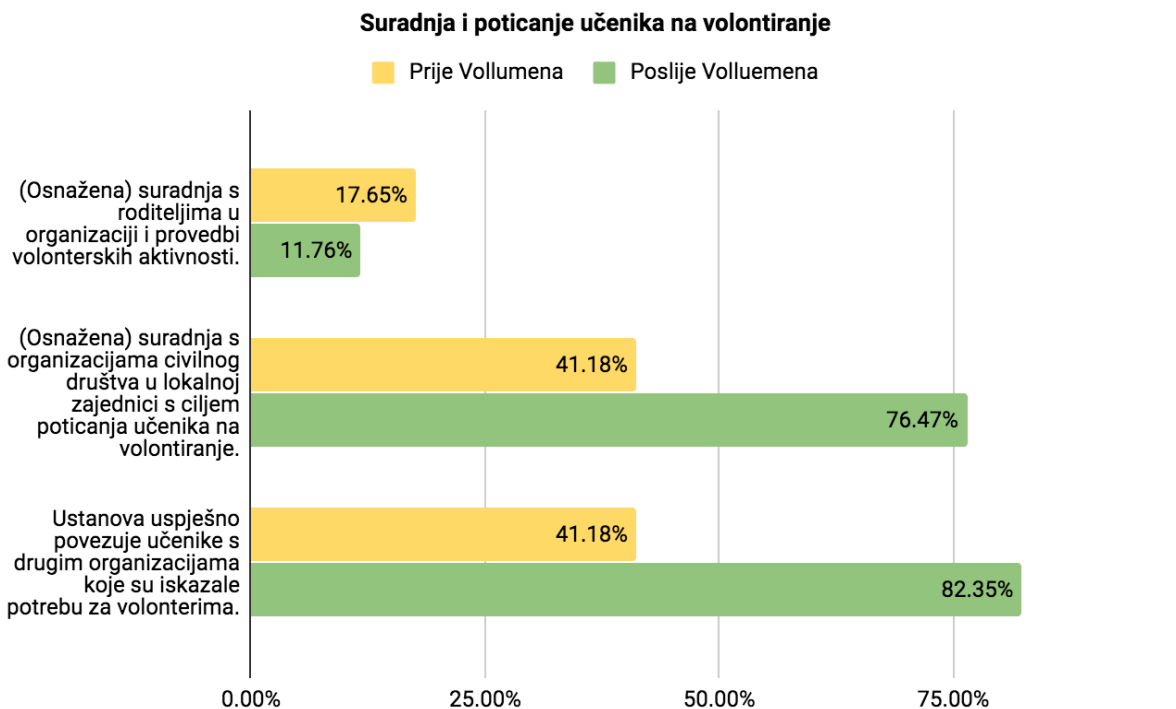
Usporedna analiza aspekta suradnje i poticanja učenika na volontiranje, ukazuje na (sada već poznati) izazov suradnje s roditeljima u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti, međutim, značajniji je onaj osvrt koji adresira vidno pozitivne pomake i doprinos iskustva sudjelovanja u Vollumen projektu.

Rezultati prikazani u Tablici 34., tako pokazuju kako se **tijekom provedbe Vollumen projekta udvostručio broj (uključenih) ustanova koje su osnažile svoju suradnju s organizacijama civilnog društva u lokalnoj zajednici**, a s ciljem poticanja učenika na volontiranje. Dok je u prvom ciklusu takav vid suradnje bio (svojevrсна) praksa u manje od polovice uključenih ustanova (7 ustanova, 41.18%), nakon Vollumena osnaženu suradnju s OCDima bilježi njih trinaest (13 ustanova, 76.47%).

Suradnja i poticanje učenika na volontiranje. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
(Osnažena) suradnja s roditeljima u organizaciji i provedbi volonterskih aktivnosti.	17,65%	3	11,76%	2
(Osnažena) suradnja s organizacijama civilnog društva u lokalnoj zajednici s ciljem poticanja učenika na volontiranje.	41,18%	7	76,47%	13
Ustanova uspješno povezuje učenike s drugim organizacijama koje su iskazale potrebu za volonterima.	41,18%	7	82,35%	14

Tablica 34. Suradnja i poticanje učenika na volontiranje - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Vrlo slično, manje od polovice uključenih ustanova je prije Vollumena bilo angažirano u povezivanju učenika s drugim organizacijama u lokalnoj zajednici koje su iskazale potrebu za volonterima (7 ustanova, 41.18%), dok se nakon Vollumena njihov broj udvostručio (14 ustanova, 82.35%). Rezultati su prikazani i na Grafu 12., koji slijedi.

Graf 12. Suradnja i poticanje učenika na volontiranje - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.11. Povezanost volontiranja i različitih oblika (izvan) nastavnih aktivnosti

Još jedan od aspekata promatran u usporednom kontekstu jest i onaj o povezanosti volontiranja s različitim oblicima nastavnih, odnosno izvannastavnih aktivnosti. Rezultati prikazani u Tablici 35. odnosno na Grafu 13. pokazuju zanimljive i **stabilne tendencije povezivanja volontiranja s izbornim izvannastavnim aktivnostima** (13 ustanova, 76.47% u oba ciklusa) odnosno **moćnosti informiranja učenika o volontiranju putem međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja** (9 ustanova, 52.94% u oba ciklusa).

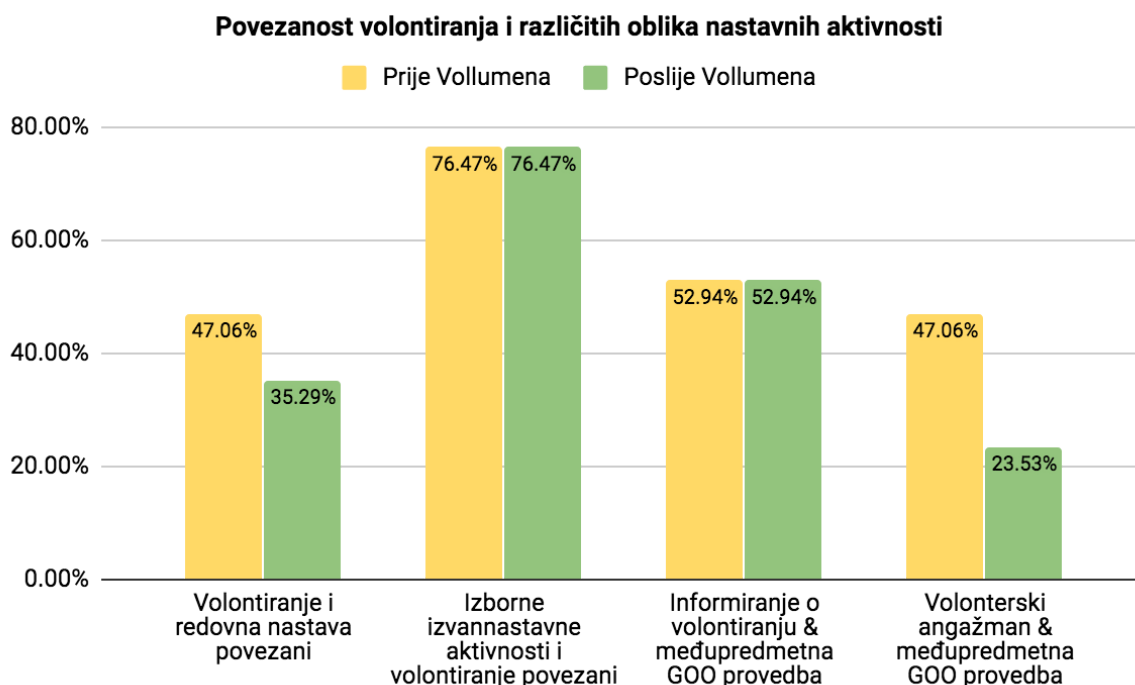
Povezanost volontiranja i različitih oblika nastavnih aktivnosti. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
Povezanost volontiranja s redovnom nastavom.	47,06%	8	35,29%	6
Povezanost volontiranja s izbornim izvannastavnim aktivnostima.	76,47%	13	76,47%	13

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Informiranje o volontiranju putem međupredmetne provedbe GOO-a.	52,94%	9	52,94%	9
Mogućnost volonterskog angažmana putem međupredmetne provedbe GOO-a.	47,06%	8	23,53%	4

Tablica 35. Povezanost volontiranja i različitih oblika nastavnih aktivnosti - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Teško je, bez dodatnih dubljih istraživačkih uvida, interpretirati nalaz koji ukazuje na opadanje povezanosti volontiranja i redovne nastave kod ustanova uključenih u Vollumen projekt, kao i onaj koji ukazuje na osjetan pad mogućnosti volonterskog angažmana učenika putem međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja. U svakom slučaju, rezultati pokazuju **trend stabilnog povezivanja volontiranja s izbornim izvannastavnim aktivnostima**, što je i slučaj zabilježen kod većine uključenih ustanova.

Graf 13. Povezanost volontiranja i različitih oblika nastavnih aktivnosti - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

4.12. Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera

Posljednji aspekt promatran u usporednom kontekstu povezan je s institucionalnim praksama vrednovanja volontiranja, preciznije - nagrađivanja aktera koji se (posebno) ističu u svom volonterskom angažmanu.

Očekivano, u oba istraživačka ciklusa ustanove pokazuju veću naklonost učenicima odnosno praksi nagrađivanja učenika za njihov volonterski angažman, što je vidljivo iz rezultata prikazanih u Tablici 36. U prvom je istraživačkom ciklusu polovica uključenih ustanova zabilježila postojanje prakse i različitih oblika nagrađivanja učenika (9 ustanova, 52.94%), dok se ista praksa nakon provedbe Vollumen projekta pronalazi kod čak četrnaest uključenih ustanova (14 ustanova, 82.35%).

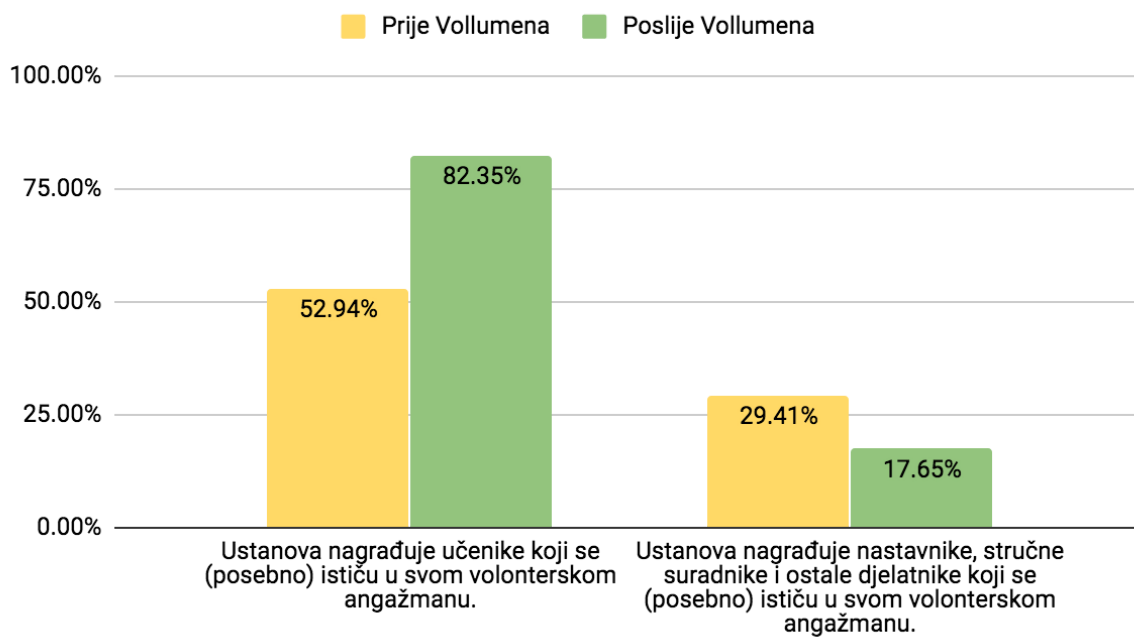
Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera. (N=17)	prvi ciklus prije Vollumena		drugi ciklus poslije Vollumena	
	%	f	%	f
Ustanova nagrađuje učenike koji se (posebno) ističu u svom volonterskom angažmanu.	52,94%	9	82,35%	14
Ustanova nagrađuje nastavnike, stručne suradnike i ostale djelatnike koji se (posebno) ističu u svom volonterskom angažmanu.	29,41%	5	17,65%	3

Tablica 36. Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera - usporedni rezultati za uključene ustanove prije i poslije Vollumena (postotci i frekvencije)

Osim što (očekivano) ukazuju na 'prevlast' nagrađivanja učenika u odnosu na nastavnike, stručne suradnike i ostale djelatnike, rezultati istraživanja, prikazani i na Grafu 14., govore i da se praksa nagrađivanja nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika s ciljem vrednovanja njihova volonterskog angažmana tijekom provedbe Vollumen projekta u nekim ustanovama, čini se, 'izgubila.'

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera

Graf 14. Institucionalno vrednovanje volontiranja i nagrađivanje uključenih aktera - usporedni rezultati uključenih ustanova prije i poslije Vollumena

5. ANALIZA, ZAKLJUČCI I PREPORUKE KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

5.1. Koordinator volontera/programa/aktivnosti i učenika volontera

U ovom dijelu izvještaja predstavlja se analiza podataka prikupljenih putem dvije fokusne grupe održane s koordinatorima volontera/programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt. Fokusnim grupama dobiveni su **dublji uvidi u njihova iskustva i ustanovljeni zajednički obrasci i generalne tendencije**. Podaci su kodirani i podvrgnuti tematskoj analizi.⁴ Tematskoj se analizi, za potrebe ovog istraživanja, pristupilo kao ‘alatu’ za analitičko opisivanje iskustava koordinator volontera, partikularno onih povezanih sa sudjelovanjem u Vollumen projektu. Fokusne su grupe snimane diktafonom i zatim transkribirane. Tematskom analizom, dobiveni ‘sirovi’ podaci prenijeti su u “priče” odnosno kategorije koje opisuju i oživljuju raznolika iskustva koordinator volontera koji su sudjelovali u ovom istraživanju⁵. U dijelu izvještaja koji slijedi, njihova su iskustva agregirana u ključne točke/nalaze, a imajući u vidu relevantnost preporuka koje proizlaze iz ovog dijela istraživanja, iste se naslanjaju na svaki od ključnih nalaza.

5.1.1. Istraživanje ukazuje na **značajne razlike vrednovanja volontera angažiranih u institucionalnim kontekstima (bez obzira na razinu - OŠ ili SŠ)** - dok je u nekim školama “volontiranje jednako važno kao i nastava” (npr. uživa podršku ravnatelja/ice, nastavnici su puni podrške i ne zamjeraju periodične izostanke učenika volontera s nastave, postoji osiguran i adekvatno opremljen prostor za djelovanje volontera/kluba i okupljanje učenika volontera, planiraju se financijska sredstva i namjenski ulažu u volontera/aktivnosti, postoji osmišljen sustav nagrađivanja učenika koji su se istaknuli u volontera/aktivnostima, škola i volontera/program uživaju podršku uže i šire lokalne zajednice i drugih relevantnih aktera), u nekim se školama oni angažirani oko volontera/programa “kontinuirano osjećaju kao da su u čekaonici ili na rezervnoj klupi” (deklarativna podrška ravnatelja/ice koja se ne oživljuje u implementaciji volontera/aktivnosti, nastavnici nemaju razumijevanja za dodatni učenika/angažman i ne toleriraju izostanke s nastave, koordinatori i učenici nemaju nikakav

⁴ Metoda adekvatna za analizu kvalitativnih podataka i posebice tumačenja njihovih značenja (Schreier, 2012), odnosno za analitički proces fokusiran na identifikaciju prepoznatljivih tema, zajedničkih pojmova i obrazaca življenja odnosno ponašanja (Taylor i Bogdan, 1984; Benner, 1985; Leininger, 1985; Aronson, 1995).

⁵ Kao metoda, tematska analiza predstavlja sustavno i objektivno sredstvo opisivanja istraživanog fenomena dok se uspješnost njezine primjene promatra kroz induktivnu ‘transformaciju’ dobivenih ‘sirovih’ podataka u pojmove koji opisuju i oživljuju istraživane fenomene (Cavanagh, 1997; Hsieh i Shannon, 2005; Elo i Kyngäs, 2008.) putem stvaranja podtema i tema, kategorija, koncepata, modela, konceptualnih sustava ili konceptualnih mapa (Weber, 1990; Morgan, 1993; Elo i Kyngäs, 2008).

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

prostor za svoje djelovanje i nalaze se po hodnicima i praznim učionicama, financijska sredstva su kontinuirani izazov i izvor učestalih frustracija, koordinatori i angažirani nastavnici nerijetko samostalno pokrivaju nastale financijske troškove svojim osobnim sredstvima, ne postoji osmišljen sustav vrednovanja niti nagrađivanja angažmana ni koordinatora ni učenika volontera). Iluzorno je očekivati da projektno planirana podrška SMARTa/Delte može intervenirati u spomenute izazove institucionalnih konteksta (uostalom, i institucionalne kulture!), ali pri planiranju daljnjih projekata/aktivnosti, svakako treba ozbiljno uzeti u obzir spomenute razlike pa buduće projekte/aktivnosti podrške planirati uvažavajući različitosti institucionalnih okruženja (realnih mogućnosti i kapaciteta) u kojima se nastoji uspostaviti odnosno dalje razvijati volonterske programe/klubove.

5.1.2. Bez obzira na uočene (u 2.1. spomenute) institucionalne razlike, istraživanje upućuje na **'jednoglasnu' važnost podrške ravnatelja i kolektiva nastavnika** - tamo gdje podrška spomenutih aktera zaista postoji, koordinatori puno lakše nadilaze izazove, brže pronalaze adekvatna rješenja, spremniji su na dugoročniji angažman, broj organiziranih volonterskih aktivnosti kontinuirano raste, kao i broj uključenih motiviranih učenika i suradničkih organizacija u zajednici; u onim školskim sredinama gdje je takav vid podrške evidentan, volonterski program/klub uživa određeni status u samoj školi i izvan nje (u zajednici) i ima svoj identitet s kojim se učenici volonteri ponosno poistovjećuju; u onim školskim sredinama gdje takav vid podrške izostaje, koordinatori se, bez obzira na svoju intrinzičnu motivaciju, brzo "troše", umaraju, teško pronalaze rješenja za postojeće izazove, puni su frustracija, teže motiviraju učenike na volonterski angažman, odlučuju se radije za manje/kraće volonterske akcije u okviru škole, a rijetko, ako uopće, planiraju (dugoročniju) suradnju sa suradnicima u zajednici. Podrška ravnatelja i kolektiva nastavnika posebno se povezuje s težnjama da se volonterstvo "konzumira" kao instrument ostvarivanja sadržaja nastavne i međupredmetne djelatnosti.

5.1.3. Sudionici istraživanja **jednoglasni su u zagovaranju ideje da se volonterski angažman učenika 'usustavi' u formi izborne izvannastavne aktivnosti i/ili izbornog predmeta**. Iskustva sudionika progovaraju i o različitim strateškim pristupima koje su škole (ravnatelji, često uz podršku stručnih suradnika i koordinatora volontera) zauzele u iznalaženju (boljeg) statusa volonterskih programa/klubova/aktivnosti odnosno volonterskog angažmana učenika.

5.1.4. Istraživanje pokazuje da su, unatoč institucionalnim razlikama, **vrijeme i (kvalitetan) kadar dva ključna resursa koja svima nedostaju** - svim koordinatorima volontera ovaj angažman dakako dolazi povrh njihovih redovnih obveza u okviru primarnog radnog mjesta. Dosadašnje iskustvo koordinatora volontera jasno progovara o tome kako kvalitetan rad na razvoju volonterskih aktivnosti (koliko god manjeg ili većeg obima one bile) zahtjeva visoku razinu osobne intrinzične motivacije,

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

ulaganje vlastitog vremena, različitog spektra znanja i vještina, puno strpljenja, snalažljivosti, upornosti, posvećenosti; koordinatori su spremni na suradnju i dijeljenje odgovornosti s drugim kolegama/icama, pri čemu ističu kako je *“u kolektivu uvijek teško pronaći kvalitetan kadar koji bi se jednako posvećeno bavio volontiranjem i učenicima volonterima”*.

5.1.5. Istraživanje pokazuje da je, unatoč institucionalnim razlikama, **suradnja svih (uključenih) ustanova s roditeljima previše kompleksna**, zahtjeva puno vremena i administracije i gotovo sve škole koje su sudjelovale u istraživanju su od ovog segmenta suradnje svjesno odustale. Imajući u vidu da su roditelji i ovako i onako (ne)posredno uključeni u većinu aktivnosti - jer su o svemu informirani i daju pisane suglasnosti za angažman svoje djece - pritom vodeći računa o vrlo ograničenom resursu vremena, koordinatori se slažu kako je *“najvažniji fokus na same učenike jer su oni taj resurs u koji se trebamo investirati.”* Poneki se roditelji povremeno uključe u neke aktivnosti, ali **o suradnji s roditeljima na sustavan način za sada ne promišlja niti jedna škola**. Imajući u vidu preostale nalaze istraživanja i iskazane potrebe, preporuka je da se u daljnjim planovima razvoja novih projekata podrške usustavljivanju volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama, ovaj aspekt stavi u ‘drugi plan’, ali da se (kontinuirano) promišljaju novi načini potencijalne suradnje škole i roditelja. U kontekstu volonterskih programa, možda bi bilo prikladno, a logistički jednostavno, primjerice, zajedno s učenicima volonterima organizirati u ustanovi godišnju proslavu školskog volonterskog programa/kluba (rođendan :) i pozvati na proslavu suradnike i roditelje. Integracija roditelja u ovaj aspekt školskog života koji njeguje, vrednuje i slavi doprinose i uspjehe (njihove) djece, već je jedan aspekt kvalitetne suradnje s roditeljima. U tom smislu, a imajući u vidu da sudionici istraživanja za sada ne iskazuju potrebu za sustavnom suradnjom s roditeljima u procesima planiranja i provedbi volonterskih aktivnosti (što je u suglasju i sa stavom učenika sudionika istraživanja), mogu se promišljati koraci suradnje u dijelu nagrađivanja i proslave volonterskih iskustava i doprinosa (preporuka se dominantno odnosi na osnovne škole).

5.1.6. Sudionici istraživanja unisoni su u stavu da im je, u kontekstu njihove motivacije i želje za daljnjim angažmanom, **vrednovanje** (njihova) **rada** kao **koordinatora volontera nevažno u odnosu na vrednovanje volonterskog angažmana i nagrađivanje učenika volontera**. Istraživanje je pokazalo da su iskustva i prakse odgojno-obrazovnih ustanova u ovom području raznoliki, pa tako **postoje primjeri ‘formalnog’** (potvrda, zahvalnica, nagrada) i **‘neformalnog’ vrednovanja odnosno nagrađivanja** (odlazak na izlet, karte za kino, druženje). Sudionici ističu kako aspekti vrednovanja nerijetko ovise o financijskim mogućnostima, ali da ovaj aspekt nastoje uvijek njegovati. Imajući u vidu iskazanu motivaciju koordinatora, preporuka je da se u promišljanju daljnjih

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

projekata/aktivnosti podrške ustanovama uzme u obzir i iskazana potreba sudionika istraživanja za (stručnom) podrškom u promišljanju/osmišljavanju kreativnih/inovativnih modela vrednovanja i nagrađivanja učenika te zahvaljivanja suradnicima (dakako, uz angažman i samih učenika).

5.1.7. Sudionici istraživanja prepoznali su u volonterskom iskustvu učenika volontera s kojima surađuju, **snažan potencijal profesionalne orijentacije - i osnovnoškolaca i srednjoškolaca**. Sudionici pritom govore o vidljivom utjecaju (školskog) volonterskog iskustva na daljnje obrazovne i karijerne puteve učenika. To se pokazuje osobito karakteristično za one učenike koji su na prijelazu iz osnovne u srednju školu, odnosno iz srednje škole na fakultet. Imajući u vidu spomenute 'žive priče' sudionika istraživanja, ali i potencijalne dosege takvih (volonterskih) iskustava učenika, preporuka je da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama zagovara 'politika integracije' volonterskog angažmana učenika u kontekst programa/aktivnosti profesionalne orijentacije koji se s učenicima provode u školama (trebali bi).

5.1.8. Razlike u prethodno spomenutim institucionalnim kontekstima impliciraju i **raznolike potrebe za podrškom - dok se neki koordinatori 'bore' oko elementarnih stvari kao što je prostor za susrete/sastanke s učenicima volonterima** kako bi se volonterske aktivnosti uopće mogle planirati, **neki koordinatori imaju u školama zadovoljen čitav niz ovakvih i njima sličnih (osnovnih) uvjeta**, pa su njihove potrebe sasvim drugačije prirode (primjerice, potražnja za smartphone aplikacijom ciljano razvijenom za praćenje volonterskih aktivnosti i terenskog rada angažiranih učenika).

5.1.9. **Potreba za financijskim sredstvima je evidentna, koordinatori se snalaze na različite načine**. Aspekt financiranja ukazuje na određene razlike između upravljanja školskim volonterskim programima/klubovima/aktivnostima u osnovnim i srednjim školama. Osnovne se škole svojim volonterskim aktivnostima porfiliraju dominantno u kontekstu odgoja za volontiranje, što implicira da se značajan dio volonterskog programa (a ponekad i cjelovit) odvija u školi. U srednjim školama praksa je često sasvim drugačija i angažman u volonterskim aktivnostima implicira dinamičan boravak učenika 'na terenu', nerijetko i uz dodatne troškove prijevoza. Ova razlika za sobom povlači (dio) izazova/poteškoća oko osiguravanja financijskih sredstava. Iskustva sudionika istraživanja sugeriraju da je u osnovnim školama jednostavnije alocirati (manji) dio financijskih sredstava za potrebe takvog volonterskog programa koji se odvija u školi (primjeri o kojima sudionici govore kreću se oko jedne do dvije tisuće kuna godišnje).

5.1.10. **Potreba za financijskim sredstvima s ciljem kvalitetnijeg razvoja volonterskog programa/kluba motivira (neke) koordinatore na projektno djelovanje**

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

i prijave na razne natječaje. U kontekstu ovog aspekta njihova djelovanja, (neki) koordinatori iskazuju niz potreba povezanih s područjem upravljanja projektima. Preporuka je stoga da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama uzmu u obzir edukativne potrebe koje, čini se, nadilaze potrebe daljnjeg usavršavanja koordinatora iz (užeg) područja menadžmenta volonterskog programa i već (ozbiljno) ulaze u (šire) područje upravljanja projektima.

5.1.11. Istraživanje ukazuje da je **informiranje koordinatora o mogućnostima financiranja školskih volonterskih programa/klubova/aktivnosti**, jedna od ključnih potreba. Imajući u vidu iskustva s nizom različitih natječaja, sudionici ističu izazov selekcije/filtriranja postojećih natječaja. S obzirom da se na takvim 'projektima' uglavnom sami angažiraju, bez ozbiljnije podrške drugih kolega/ica, vrijeme kao resurs postaje ozbiljan izazov. Sudionici se žale da im nerijetko promaknu neki natječaji i pozivi za (su)financiranje, jer jednostavno, kako ističe jedna sudionica, "ne stižem u šumi naći stablo". Iskazuju potrebu za platformom na kojoj bi imali već infiltrirane i selektirane informacije samo o onim natječajima na koje se mogu prijaviti. Preporuka je stoga da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama uzme u obzir iskazana potreba i promisle modeli/mehanizmi kojima bi se ovakav vid podrške sustavno mogao pružiti koordinatorima.

5.1.12. Postoji konsenzus među svim sudionicima istraživanja o **važnosti postojanja i daljnjeg aktivnog djelovanja mreže koordinatora volonterskih programa/klubova**. Svi sudionici iskazali su i interes i spremnost na aktivan angažman u mreži. Važnost ove mrežne platforme objašnjavaju na tri dominantne razine - (I) omogućuje se daljnja suradnja i blizina SMARTu i Delti, što je relevantno iz aspekta stručne podrške; (II) omogućuje se određena dinamika sustavne razmjene iskustava, a sudionici posebno ističu važnost prilika za razgovor i dijeljenje informacija 's terena' kako bi si međusobno bili podrška u iznalaženju rješenja niza izazova s kojima se susreću; (III) omogućuje se kontinuiran uvid u programe/aktivnosti koji se događaju u drugim ustanovama u gradu/županiji i tako otvara prostor novim suradnjama. Imajući u vidu da su svi sudionici zaista vrlo jasno iskazali potrebu za daljnjim djelovanjem spomenute mreže, preporuka je da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama, svakako u obzir uzme iskazani stav sudionika istraživanja te, uz njihovu podršku i suradnju, osmisle model(i) održivog (!) djelovanja mreže.

5.2. Učenici volonteri osnovnih i srednjih škola

U ovom dijelu izvještaja predstavlja se analiza podataka prikupljenih putem dvije fokusne grupe održane s učenicima osnovnih, odnosno srednjih škola. Kao što je bio slučaj i s koordinatorima, fokusne grupe s učenicima također su omogućile dublje uvide u njihova iskustva, razmišljanja, doživljaje i emocije, iz kojih su ustanovljeni zajednički obrasci. I u ovom se dijelu analizi podataka pristupilo tematskom analizom, postupku objašnjenom u prethodnom dijelu. Jednako tako, u dijelu izvještaja koji slijedi, iskustva učenika i razmišljanja koja su podijelili, agregirana su u ključne tematske točke/nalaze (gotovo zanemarujući njihove dobne razlike), a imajući u vidu relevantnost preporuka koje proizlaze iz ovog dijela istraživanja, iste se naslanjaju na svaki od ključnih nalaza.

5.2.1. Većina učenika ima već prijašnja iskustva s volontiranjem, pa je samo rijetkima Vollumen bio prvo volontersko iskustvo. Bez obzira na njihovu dob, volonterski “staž” i iskustvo angažmana u različitim aktivnostima u i izvan ustanove, svi jednako **dijele pozitivne doživlje povezane s volontiranjem**. Bez obzira jesu li čistili školsko dvorište, posjećivali korisnike ustanova za starije i nemoćne, pomagali učenicima mlađima od sebe, organizirali humanitarne akcije, vodili klubove čitanja, posjećivali socijalnu samoposlugu, centar za žrtve obiteljskog nasilja ili pak šetali napuštene pse u azilu, **učenike povezuje snažan osjećaj brige i želje za pomaganjem drugima, osjećaj svrhe, i veselja što baš oni mogu pomoći**.

5.2.2. Angažman u volonterskim aktivnostima učenicima pruža platformu za učenje o sebi i o drugima, za osobni rast i razvoj - evidentno je da angažman u takvim aktivnostima i osnovnoškolce i srednjoškolce uči **zahvalnosti za ono što sami imaju u životu, skromnosti i empatiji prema drugima/onima koji imaju manje i kojima je pomoć potrebna**. Dakako da je ovaj nalaz više vezan uz one učenike koje su volonterska iskustva dovela u priliku interakcije s ljudima/sugrađanima čije su životne priče teške i izazovne (primjerice, korisnici socijalne samoposluge i centra za žrtve obiteljskog nasilja). Učenici koji su imali takvo iskustvo (a ima ih i među osnovnoškolcima i među srednjoškolcima) progovaraju o tome koliko ih je dirnula spoznaja da neki ljudi tako žive i koliko su sada oni sami zahvalniji za sve što imaju u svom životu. Još važnije, to ih je iskustvo, kako kažu, još više motiviralo za osmišljavanje novih volonterskih akcija kojima bi nastavili pomagati. Iskustva učenika i način na koji oni govore o tome što su naučili o sebi, drugima, i svijetu oko sebe, govore u prilog poticanju organiziranja takvih aktivnosti koje bi već i učenike osnovnih škola povezivali s “težim” temama i životnim pričama naših sugrađana.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

5.2.3. Angažman u volonterskim aktivnostima učenicima pruža platformu za unapređivanje postojećih odnosno stjecanje novih znanja i vještina - i osnovnoškolci i srednjoškolci pregnantno nabrajaju različite stvari koje su unaprijedili i/ili naučili tijekom volontiranja, pa se tako 'naučene lekcije' protežu od farbanja i čišćenja, preko izrade različitih ukrasa i ukrasnih materijala, opreznog ponašanja sa životinjama, fotografiranja, pisanja priča, izrade (reklamnih) plakata, planiranja i organizacije nekog događaja, sve do upoznavanja kvarta, grada i njegove povijesti. Raznolika iskustva koja učenici imaju, dakako generiraju i raznovrsna znanja i vještine. Iskustva učenika pokazuju da je zaista manje relevantno u koje oblike volonterskih aktivnosti će ih se uključiti - oni, čini se, uče iz svake od takvih prilika.

5.2.4. Iako je jasno da su osnovne škole dominantno usmjerene odgoju za volontiranje i aktivnostima koje se odvijaju unutar škole i za učenike, istraživanje pokazuje da su **učenicima jako drage i jednako poučne prilike izlaska iz škole i suradnje s, odnosno boravka u drugim organizacijama/institucijama**. Preporuka je u tom kontekstu ohrabrivati koordinate volontera (osobito u osnovnim školama) na uspostavljanje suradnje s njihovim 'institucionalnim susjedima'.

5.2.5. **Učenike veseli kada im se u volonterskim aktivnostima pridruže nastavnici, odnosno profesori** - i osnovnoškolci i srednjoškolci. Iskustva koja dijele iz takvih volonterskih akcija puna su pozitivnih dojmova. Oni mlađi među učenicima, posebno ističu kako se tada osjećaju "tako nekako važnima". Učenike osnovne škole osobito veseli kada se volonterskim akcijama pridruži stručni suradnik (pedagog, psiholog) i ravnatelj/ica. Tada su, kako kaže jedan mlađi učenik, "sigurni da rade nešto jako važno za školu".

5.2.6. **Srednjoškolci ističu da bi bilo dobro da im se više nastavnika pridružuje u volonterskim akcijama, kao i da bi nastavnici mogli/trebali više vrednovati njihov angažman**. Volonterski angažman nekada od učenika traži izostanke s nastave (učenici naglašavaju da se zaista radi o rijetkim situacijama) i rastužuje ih što ih nastavnici tada optužuju da volontiraju samo zato da bi izbjegli nastavu. Citat sudionika oslikava takvu situaciju - "meni je baš tužno što njima uopće ne pada na pamet da ja volontiram zato što želim nekome pomoći".

5.2.7. Učenici obje dobne skupine suglasni su oko stava da im **za njihov volonterski angažman ne trebaju nikakve nagrade**. Međutim, jednako su suglasni i oko stava da bi **voljeli kada bi nastavnici prepoznali vrijednost njihova angažmana i pohvalili ih**. Jedna učenica tako izjavljuje - "ma kakve nagrade...ali voljela bih da nas nastavnici nekada barem malo pohvale."

5.2.8. **Jedna od rijetkih razlika koja se pojavljuje između učenika osnovnih i srednjih škola jest - vrijeme**. Zanimljivo, vrijeme kao resurs o kojem pričaju

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

koordinatori, rezonira s pričom srednjoškolaca, dok se među osnovnoškolcima uopće ne spominje. **Manjak slobodnog vremena i brojne školske (i izvanškolske) obveze koje imaju, učenici prepoznaju i jasno 'prozivaju' kao prepreke učestalijem volonterskom angažmanu.** Vrijeme za volontiranje to se više sužuje, što raste obim i zahtjevi niza izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. Posebno ovaj izazov ističu učenici koji žive na rubnim dijelovima grada i u prigradu, a kojima je, uz smjensko pohađanje škole, logistika prijevoza često vrlo ozbiljna prepreka.

5.2.9. I osnovnoškolci i srednjoškolci odaju dojam **osobne povezanosti sa "svojim" volonterskim programima/aktivnostima.** Vrlo rado, otvoreno i ponosno govore o svim aktivnostima u koje su bili uključeni, i izražavaju žaljenje što nemaju više vremena za učiniti još više. Oni s malo dužim volonterskim "stažom" ističu kako im je **volontiranje već sada postalo kao stil života.** Na pitanje o tome što će učiniti ako u novoj školi/na fakultetu koji budu upisali ne bude volonterskog programa/aktivnosti, spremno najavljuju da će ga osnovati sami - "ma osnovat ću ga ja sama ako bude trebalo, ali bit će ga, pa nije to teško; ako želiš, sve možeš."

5.2.10. Iskustvo obje skupine učenika govori kako **angažman u volonterskom programu/aktivnostima doprinosi novim upoznavanjima i prijateljstvima.** Za učenike osnovne škole dodatno je zanimljiv aspekt mješanih volonterskih grupa s obzirom na njihovu dob. Dakako da nisu svi učenici uključeni u sve volonterske aktivnosti, ali čini se da **osnovnoškolci posebno vrednuju one volonterske aktivnosti koje spajaju učenike mlađe s onima starije dobi.** I jedni i drugi dijele vrlo pozitivna iskustva takvih volonterskih grupa i organiziranih volonterskih aktivnosti.

5.2.11. **Učenicima se jako dopala edukacija organizirana u okviru Vollumen projekta.** Obje skupine ističu slične stvari - interakciju, opuštenu atmosferu, zanimljive i zabavne "predavačice". Možda više od samog sadržaja, važno je napomenuti, **učenicima su se dopale didaktičko - metodičke odluke voditeljica.** Pričaju o edukaciji kao **zabavnom iskustvu u kojem su naučili nove stvari o volontiranju,** a posebno zanimljivim ističu činjenicu da je radionicu održao vanjski suradnik, odnosno "netko izvan škole je došao...", "super je kad skužiš da postoje ljudi koji baš na tome rade, na tome da nauče druge ljude o volontiranju." Imajući u vidu njihove pozitivne dojmove, preporuka je da se s ovim modelom edukacije učenika svakako nastavi.

6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE PROCJENE STANJA RAZVIJENOSTI ODGOJA ZA VOLONTIRANJE NA PODRUČJU PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE NA POČETKU I NA KRAJU PROVEDBE PROJEKTA

Evaluacijsko istraživanje o volontiranju i odgoju za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su sudjelovale u Vollumen projektu provedeno je sa svrhom promišljanja daljnjeg djelovanja organizacija uključenih u istoimeni projekt, a u kontekstu pružanja dugoročne sustavne podrške odgojno-obrazovnim ustanovama u području razvoja institucionalnih volonterskih programa i poticanja učenika na volontiranje.

Valja podsjetiti da je u dijelu istraživanja anketnim upitnikom sudjelovalo osamnaest ustanova, a u dijelu kvalitativnog istraživanja sudjelovalo je četrnaest koordinatora volontera, jedanaest učenika osnovnoškolske, i šest srednjoškolske dobi.

Zaključci istraživanja strukturirani su prema postavljenim specifičnim istraživačkim ciljevima, a na njih se, gdje je to moguće, naslanjaju i preporuke za buduće djelovanje organizacija koje žele pružiti podršku odgojno-obrazovnim ustanovama u procesima razvoja i integracije institucionalnih volonterskih programa i poticanja učenika na učestaliji volonterski angažman, ali i preporuke za daljnja istraživanja.

U kontekstu **prvog specifičnog cilja** - *dobiti uvide u osnovnu strukturu volonterskih programa odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt i* - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

- (I) Sedamnaest od osamnaest škola/ispitanika u istraživanju (94,95%) integriralo je volonterske programe/aktivnosti u svoj školski kurikulum odnosno godišnji plan i program rada ustanove.
- (II) Raspon organiziranih volonterskih aktivnosti u jednoj školskoj godini kreće se od sedam do njih četrnaest. Na intenzitet organizacije utječe i (ne)postojanje sustava podrške. Najveći udio ustanova (38,89%) organiziralo je četiri do šest volonterskih akcija u analiziranom razdoblju.
- (III) Istraživanje upućuje na dominaciju volonterskih aktivnosti humanitarnog karaktera (94,44%). Nakon toga slijede ekološke aktivnosti/akcije (66,67%) te aktivnosti uređenja prostora ustanove (55,56%). Ne umanjujući dakako vrijednost tako organiziranih volonterskih aktivnosti, važno je skrenuti pozornost na mogućnost 'skliznuća' aktivnosti volontiranja u isključiv 'charity' model (model bliži filantropiji, nego volonterstvu). U tom kontekstu, sugeriram

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške ustanovama vodi računa o osnaživanju ustanova/koordinatora, ali i učenika, u kontekstu prepoznavanja raznolikih modela volontiranja. Sugestija jest i da se edukacijom (koliko je to moguće) skrene pozornost na manjkavosti (moguće i opasnosti) koje za promociju volonterstva iza sebe ima dominacija 'charity' modela. Imajući u vidu da se učenicima oba uzrasta dopala organizirana edukacija, upravo je ona mogući kanal za komunikaciju razlika ovih modela s učenicima. U svakom slučaju, ovaj nalaz poziva i na preporuku za daljnja istraživanja, a kako bi se dobili dublji uvidi.

- (IV) Jedan od izazova koji dijele gotovo svi koordinatori jest slaba podrška radnog okruženja. Njihova iskustva pokazuju da je na dodatnu podršku i angažman uglavnom spremno svega nekoliko ljudi iz radnog okruženja (1-2 osobe po ustanovi). Imajući u vidu da su i učenici isticali žaljenje zbog nerazumijevanja nastavnika/profesora, preporuka je promisliti o mogućim (promotivnim i edukacijskim) aktivnostima koje bi uključivale veći broj djelatnika odgojno-obrazovne ustanove.
- (V) Ustanove su unisone u kontekstu (ne) suradnje s roditeljima. Evidentna je zakonska, administrativna i logistička kompleksnost uključivanja roditelja u planiranje i provedbu volonterskih aktivnosti. Preporuka je koordinatorima pružiti podršku u promišljanju kreativnih/alternativnih načina suradnje s roditeljima (npr. u kontekstu nagrađivanja, zajedničke proslave).
- (VI) Ulaganje financijskih sredstava u volonterski klub/program/aktivnosti predstavlja jedan od većih izazova, kojemu se koordinatori 'dovijaju' na različite načine. U više od jedne trećine ustanova (7 ustanova, 38.89%) postoje uložena financijska sredstva (primjerice troškovi materijala potrebnih za provedbu volonterskih aktivnosti, putni troškovi volontera i sl.). Koordinatori ističu razne izazove u pogledu financiranja, tako da se radi o području razvoja volonterskih programa/ klubova/ aktivnosti na koje bi se - u narednim projektima podrške ustanovama - trebalo obratiti posebnu pozornost.

U kontekstu **drugog specifičnog cilja** - *analizirati značajke modela volontiranja i odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt* - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

- (I) Rezultati pokazuju kako od svih ustanova uključenih u istraživanje, u njih deset (55,56%) volonterske programe vode isključivo djelatnici ustanove. Nema niti jedne ustanove u kojoj je uspostavljen volonterski klub/program vođen od strane učenika niti roditelja. U jednoj trećini ustanova uspostavljen je

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

suradnički model pa tako volonterski klub/program vode zajedno djelatnici i učenici ustanove. Zamjećuje se povećani interes učenika za samostalnim vođenjem školskog volonterskog kluba/programa pa je sugestija promisliti da se aspekt vođenja školskog volonterskog programa učini dijelom edukacije/radionica s učenicima. Ova preporuka osobito vrijedi za učenike srednjih škola.

- (II) Kontekst dinamike i ‘prostora’ provedbe volonterskih aktivnosti pokazuje kako dvije trećine ustanova uključenih u istraživanje (12 ustanova, 66.67%) organizira volonterske aktivnosti redovito, odnosno kontinuirano tijekom cijele školske godine.
- (III) Među odgojno-obrazovnim ustanovama dominira poticanje učenika na više kratkoročnih volonterskih angažmana tijekom školske godine. Rezultati istraživanja tako pokazuju kako značajno veći udio ustanova uključenih u istraživanje (16 ustanova, 88.89%) potiče učenike na više kratkoročnih volonterskih angažmana tijekom školske godine.
- (IV) Volonterske aktivnosti dominantno se “udomljuju” u izborne izvannastavne aktivnosti i ustanove se, u tom kontekstu, volontiranju posvećuju iz perspektive kvalitetnog provođenja slobodnog vremena djece i mladih.
- (V) Sudjelovanje u projektu osnažilo je ustanove za razvoj suradnje s organizacijama i drugim ustanovama u lokalnoj zajednici te njihovom povezivanju s učenicima - Četrnaest od osamnaest ustanova (77,78%) ističe da su za vrijeme uključenosti u Vollumen više surađivali s OCDima, a jednaki je udio onih koji su uspješno povezivali svoje učenike s drugim organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) koje su iskazale potrebu za volonterima. Volonterske akcije dominantno su se provodile u suradnji uključenih ustanova i drugih organizacija (npr. udruga ili neka druga ustanova) u lokalnoj zajednici, što je slučaj za 72,22% ustanova koje su sudjelovale u istraživanju.
- (VI) Odgojno-obrazovne ustanove uključene u Vollumen projekt ulagale su (ozbiljne) napore u oglašavanje mogućnosti volontiranja svojim učenicima. Njih 88,89% redovito je oglašavalo mogućnosti volontiranja u različitim aktivnostima koje se provode u samoj ustanovi, a njih nešto manje (61,11%) je omogućilo organizacijama (npr. udrugama ili drugim ustanovama) iz lokalne zajednice predstavljanje programa/akcija i volonterskih potreba u samoj ustanovi.
- (VII) Jedini aspekt suradnje na koji uključenost u Vollumen projekt nije utjecala, jest onaj s roditeljima. Tako većina ustanova, njih 77,78%, nije osnažila suradnju s roditeljima. Ovaj nalaz valja svakako promatrati i u kontekstu nalaza kvalitativnog dijela istraživanja, koje jasno ukazuje na (administrativnu i

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

logističku) kompleksnost suradnje s roditeljima, zbog čega se od iste svjesno i dogovorno odustaje. Preporuka je da se u daljnjim koracima pružanja podrške usustavljivanju volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama, ovaj aspekt stavi u 'drugi plan', ali da se (kontinuirano) promišljaju novi načini potencijalne suradnje škole i roditelja. Tome u prilog ide i nalaz istraživanja kojim koordinatori visoko procjenjuju potencijalni doprinos stručne podrške u edukaciji roditelja (77,78%). U kontekstu volonterskih programa, možda bi bilo prikladno, a logistički jednostavno, primjerice, zajedno s učenicima volonterima organizirati u ustanovi godišnju proslavu školskog volonterskog programa/kluba i pozvati na proslavu suradnike i roditelje.

(VIII) Segment praćenja, vrednovanja i nagrađivanja najslabije je razvijen segment volonterskih programa/klubova/aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama koje su sudjelovale u Vollumen projektu.

(IX) Ustanove nemaju razvijene prakse nagrađivanja nastavnika, stručnih suradnika i drugih djelatnika, ali zato više od dvije trećine ustanova (77,78%) ima razvijene različite prakse nagrađivanja učenika koji se posebno ističu u svom volonterskom angažmanu. Pritom se pronalaze raznovrsni modeli formalnog i neformalnog vrednovanja. Imajući u vidu važnost aspekta praćenja, vrednovanja i nagrađivanja u kontekstu cjelovitog i uspješnog ciklusa menadžmenta volonterskog programa, sugestija je da se u promišljanju daljnjih projekata/aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama svakako uzmu u obzir ovi rezultati i ustanovama odnosno koordinatorima pruži podrška u procesima osmišljavanja (adekvatnih) mehanizama/modela praćenja i vrednovanja volonterskog angažmana učenika te vrednovanja samih volonterskih programa/klubova/aktivnosti.

U kontekstu **trećeg specifičnog cilja** - *procijeniti ostvarenost ishoda učenja stručnih edukacija u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt* - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

(I) Istraživanje pokazuje da su ispitanici istraživanja uglavnom većim dijelom ili u potpunosti usvojili sadržaje edukacija stručnog usavršavanja na kojima su sudjelovali.

(II) Istraživanje pokazuje međutim i da postoje (važna) tematska/sadržajna područja - u kojima niske (samo)procjene ispitanika impliciraju i slabiju ostvarenost ishoda učenja - a koja su relevantna za daljnji kvalitetan razvoj volonterskih programa/klubova/aktivnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama. Riječ je o slijedećim područjima: osmišljavanje alata za procjenu kvalitete programa

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

odgoja za volontiranje ustanove i procjenu kvalitete rada volontera, pravni okvir volonterstva, planiranje razvoju programa odgoja za volontiranje u odgojno-obrazovnoj ustanovi, izradi smislenog i cjelovitog opisa volonterske pozicije te osmišljavanje oblika nagrađivanja volontera (učenika i ostalih volontera). Preporuka je da se u osmišljavanju daljnjih edukacijskih aktivnosti svakako promisli o višerazinskoj edukaciji, imajući u vidu različita iskustva i (pred)znanja koordinatora.

U kontekstu **četvrtog specifičnog cilja** - procijeniti potencijal različitih mogućnosti/poticajnih mjera institucionalnog i izvaninstitucionalnog (stručnog) doprinosa (daljnjem) razvoju i unapređenju volonterskih programa/aktivnosti odgojno-obrazovnih ustanova - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

- (I) Ispitanici iznimno visoko vrednuju sve one poticajne mjere daljnjeg razvoja volontiranja učenika u odgojno-obrazovnim ustanovama u čiju bi se realizaciju mogli uključiti volonterski centri. Najvišima se procjenjuje doprinos onih mjera povezanih sa stručnom podrškom volonterskih centara u pružanju edukacijskih usluga (za učenike, nastavnike, stručne suradnike i ostale djelatnike), te mjera povezana sa stručnom podrškom istih u organizaciji volonterskih aktivnosti.
- (II) Visoko se procjenjuje i poticajna mjera stručne podrške volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja (88,89%) odnosno izbornih izvannastavnih aktivnosti (83,34%). Ovaj bi se nalaz svakako trebao uzeti u obzir kod daljnjih nastojanja suradnje i zagovaranja bolje pozicije volonterskih aktivnosti u odnosu na relevantne aktere (primjerice resorni odjeli za odgoj i školstvo pri jedinicama lokalne samouprave, Gradu Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji).
- (III) U kontekstu doprinosa daljnjem razvoju volonterskih programa i volontiranja učenika, koordinatori visoko procjenjuju potencijal kontinuirane kvalitetne suradnje s istim organizacijama (94,45%). Imajući u vidu ovaj nalaz, preporuka je promišljati s koordinatorima sustavne modele suradnje s (odabranim) organizacijama iz lokalne zajednice i poticati ih na projektnu suradnju, a kako bi se osigurali i ostali potrebni uvjeti odnosno resursi za uspješnu realizaciju. Ova preporuka može se proširiti u smjeru promišljanja izrade online (mrežne) baze/platforme s namjerom profiliranja organizacija zainteresiranih za

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

suradnju s odgojno-obrazovnim ustanovama (školskim volonterskim programima) te njihovog ciljanog povezivanja.

- (IV) Veća razina podrške upravnih tijela (Upravni odjeli za odgoj i školstvo Grada i Županije) visoko je procjenjena u svom (potencijalnom) doprinosu daljnjem razvoju i unapređenju školskih volonterskih programa. Preporuka je da se spomenuta (resorna) upravna tijela na lokalnoj i županijskoj razini upoznaju s rezultatima projekta i evaluacijskog istraživanja i da se s istima otvori neki vid (strukturiranog) dijaloga o njihovoj ulozi u pružanju podrške daljnjem razvoju školskih volonterskih programa.
- (V) Dodatna financijska sredstva za kvalitetniju organizaciju volonterskih aktivnosti prepoznata su kao nužnost. Imajući u vidu projektno orijentirano okruženje, preporuka je da se odgojno-obrazovne ustanove/koordinate osnaži za projektno promišljanje u organizaciji školskih volonterskih aktivnosti i da im se sustavno pružaju informacije o relevantnim natjecajima na koje mogu aplicirati.
- (VI) Ispitanici sve predložene mjere (stručnog) doprinosa daljnjem razvoju volonterskih programa/aktivnosti i poticanju učenika na volontiranje procjenjuju itekako korisnima. Od svih petnaest predloženih mehanizama, pet koji su procjenjeni najkorisnijima jesu slijedeći:
- i. Kontinuirana kvalitetna suradnja s istim organizacijama
 - ii. Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji učenika o volontiranju
 - iii. Stručna podrška volonterskog centra u edukaciji nastavnika, stručnih suradnika i ostalih djelatnika o volontiranju
 - iv. Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru međupredmetne provedbe građanskog odgoja i obrazovanja
 - v. Stručna podrška volonterskog centra u osmišljavanju mogućnosti volontiranja i načina odgoja za volontiranje u okviru izbornih izvannastavnih aktivnosti

Imajući u vidu da je većina predloženih mehanizama povezana s područjem djelovanja volonterskih centara, preporuka je svakako promisliti o iskazanim potrebama ispitanika odnosno odgojno-obrazovnih ustanova i uvid u ove istraživačke nalaze, zaključke i preporuke iskoristiti za promišljanje daljnjeg

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

djelovanja s ciljem pružanja sustavne podrške razvoju volonterstva u odgojno-obrazovnim ustanovama.

U kontekstu **petog specifičnog cilja** - analizirati procjene doprinosa uključenosti u Vollumen projekt i ostvarenog utjecaja - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

(I) Koordinator volontera 'jednoglasni' su u višetsruknoj procjeni doprinosa uključenosti u Vollumen projekt - njih 100% smatra da je uključenost u Vollumen doprinijela snažnijoj promociji volonterstva među učenicima njihove ustanove, njih 72,22%, procjenjuje da je uključenost u Vollumen doprinijela i boljoj vidljivosti njihove ustanove u lokalnoj zajednici.

(II) Pozitivne promjene potaknute uključenošću ustanove u Vollumen projekt ispitanici procjenjuju u tri ključna konteksta: (I) promjene za učenike volontere, (II) promjene za učenike korisnike volonterskih usluga, te (III) promjene povezane s volonterskim programom.

(III) Procjenjuje se da su učenici postali povezaniji, raste njihov interes za uključivanjem u postojeće volonterske aktivnosti, ali i za osmišljavanjem novih aktivnosti, a interes za uključivanjem u volonterske aktivnosti se širi i među onim učenicima koji nisu sudjelovali u projektu, ali su promatrali aktivnosti i volonterske akcije Vollumen-a 'sa strane'. Ispitanici ukazuju i na osobni rast i razvoj učenika, te osnaživanje pozitivne slike o sebi.

(IV) Jedan od ključnih doprinosa uključenosti u projekt promatra se kroz kvalitetniju organizaciju školskih volonterskih programa i jednako tako kvalitetniju provedbu volonterskih aktivnosti, što se povezuje s prilikama za stručno usavršavanje koordinatora.

U kontekstu **šestog specifičnog cilja** - analizirati doprinose Vollumen projekta na razvoj i unaprjeđenje programa odgoja za volontiranje / školskog volontiranja u odgojno-obrazovnim ustanovama uključenima u Vollumen projekt usporedbom stanja odabranih varijabli prije i poslije provedbe Vollumen projekta - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka:

(I) U većini uključenih ustanova školski je volonterski program integriran u školski kurikulum/godišnji plan i program rada ustanove, a doprinos Vollumen

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

projekta promatra se kroz nalaz kako se broj ustanova s integriranim volonterskim programom/aktivnostima od početka provedbe projekta Vollumen udvostručio.

(II) U usmjerenosti/orijentaciji volonterskih programa ustanove pokazuju stabilnu tendenciju veće usmjerenosti na potrebe/probleme same ustanove, međutim važan je doprinos Vollumen projekta vidljiv u segmentu porasta broja uključenih ustanova koje volonterske programe/aktivnosti nakon Vollumen-a vide kao platformu za uspješno adresiranje nekih potreba/problema lokalne zajednice više, nego je to bio slučaj prije projekta.

(IV) Doprinos Vollumen projekta promatra se i u kontekstu promjene dinamike organizacije volonterskih aktivnosti, točnije porasta organizacije volonterskih aktivnosti tijekom cijele školske godine, uz lagani pad oblika (ciljane) organizacije volonterskih aktivnosti povodom obilježavanja prigodnih datuma.

(V) Doprinos Vollumen projekta promatra se i u kontekstu 'dinamiziranja' mjesta volontiranja pa se tako nakon provedbe projekta bilježi porast sve tri varijance mjesta volontiranja - isključivo u ustanovi, isključivo izvan ustanove, te kombinaciju spomenutih.

(VI) Uključenost aktera u volonterske aktivnosti u ustanovi stabilna je ako se promatra slab interes i niska participacija odgajatelja, nastavnika, profesora, stručnih suradnika i ostalih djelatnika, ali i roditelja, kojih se u prosjeku uključuje do pet. S druge strane doprinos Vollumen projekta ogleda se u porastu broja uključenih učenika u aktualnoj školskoj godini, u odnosu na prethodnu, pri čemu je zamjetan trend porasta broja uključenih učenika u kategorijama koje broje iznad dvadeset odnosno trideset uključenih učenika po ustanovi.

(VII) Doprinos Vollumen projekta ogleda se i u promjenama institucionalnog 'ponašanja' uključenih ustanova u kontekstu njihova rastućeg interesa za suradnju s drugim organizacijama iz lokalne zajednice - veći broj uključenih ustanova danas bilježi praksu otvorenosti spram dolaska drugih organizacija iz lokalne zajednice u ustanovu s ciljem predstavljanja vlastitih programa i volonterskih potreba, a tijekom provedbe projekta udvostručio se broj (uključenih) ustanova koje su osnažile svoju suradnju s organizacijama civilnog društva u lokalnoj zajednici s ciljem poticanja učenika na volontiranje te koje su se posvetile povezivanju učenika s organizacijama koje iskazuju potrebu za učenicima volonterima.

(VIII) Doprinos Vollumen projekta ogleda se i kroz institucionalne stavove spram vrednovanja volontiranja i nagrađivanja aktera uključenih u volonterske aktivnosti. I dok izostaju ustanove koje imaju razvijenu praksu nagrađivanja odgajatelja, nastavnika, stručnih suradnika i drugih angažiranih djelatnika, praksa

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

nagrađivanja učenika, s druge strane, uspješno se ‘institucionalizirala’ u većini uključenih ustanova.

U kontekstu **sedmog specifičnog cilja** - dobiti dublje uvide u pozitivna iskustva, izazove i potrebe koordinatora volontera odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

- (I) Istraživanje pokazuje da se koordinatori susreću s brojnim izazovima i preprekama u svom radu i da su intrinzična motivacija, upornost, posvećenost, predanost, snalažljivost i kontinuirani angažman, ključni ‘sastojci’ uspješnog djelovanja volonterskih programa i njihove održivosti.
- (II) Primjetne su značajne razlike vrednovanja volonterskog angažmana i statusa koje volontiranje uživa u institucionalnim kontekstima pa se može zaključiti da (budući) razvoj školskih volonterskih programa zavisi od institucionalne/organizacijske kulture. Ključnu razliku čini razina podrške ravnatelja/ice, iako se važnim procjenjuje i podrška ostalog stručnog i nastavnog kadra. Tamo gdje je podrška stvarna i primjetna, volonterski se programi brzo i lijepo razvijaju, rastu i uključuju sve veći broj učenika, kao i (vanjskih) suradnika, a nerijetko se za volonterske aktivnosti osiguravaju i određena financijska sredstva. Tamo gdje je podrška deklarativna, volonterski su programi koordinatorima nerijetko izvor stresa i frustracija. Spomenute razlike svakako treba uzeti u obzir pri planiranju daljnjih modela podrške odgojno-obrazovnim ustanovama, uvažavajući tako različitosti institucionalnih okruženja (realnih mogućnosti i kapaciteta) u kojima se nastoji uspostaviti odnosno dalje razvijati volonterske programe/klubove.
- (III) Vrijeme i (kvalitetan) kadar dva su ključna resursa koja svima nedostaju. Koordinatori ukazuju na usložnjavanje i kompleksnost vođenja školskih volonterskih programa, a uz manjak vremena i podrške kolega, u pitanje se dovodi i održivost istih.
- (IV) Koordinatori nisu ni na koji način vrednovani za svoj rad, ali zato ulažu napore u osmišljavanje formalnih (npr. potvrda, zahvalnica) i neformalnih (npr. karte za kino) mehanizama vrednovanja volonterskog angažmana učenika i njihovo nagrađivanje. Preporuka je da se u promišljanju daljnjih aktivnosti podrške ustanovama uzme u obzir i iskazana potreba sudionika istraživanja za

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

(stručnom) podrškom u promišljanju/osmišljavanju kreativnih/inovativnih modela vrednovanja i nagrađivanja učenika te zahvaljivanja suradnicima (dakako, uz angažman i samih učenika).

- (V) Zamjetan je snažan potencijal volonterskog iskustva u kontekstu profesionalne orijentacije - i osnovnoškolaca i srednjoškolaca. Prenijeta su svjedočanstva vidljivog utjecaja (školskog) volonterskog iskustva na daljnje obrazovne i karijerne puteve učenika. To se pokazuje osobito karakteristično za one učenike koji su na prijelazu iz osnovne u srednju školu, odnosno iz srednje škole na fakultet. Preporuka je stoga da se u promišljanju daljnjih aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama zagovara 'politika integracije' volonterskog angažmana učenika u kontekst programa/aktivnosti profesionalne orijentacije koji se s učenicima provode u školama.
- (VI) Potreba za dodatnim financijskim sredstvima je evidentna, kao što su u tom kontekstu evidentne i razlike između osnovnih i srednjih škola. Dok se u osnovnim školama značajniji dio volonterskog programa odvija u školi i za školu (a u vidu koncepta odgoja za volontiranje), volonterske aktivnosti srednjoškolaca se usložnjavaju, nerijetko uključuju dinamičan 'rad' na terenu i iziskuju veća financijska sredstva. Ova potreba neke koordinate motiva na projektno djelovanje i prikupljanje financijskih sredstava. Preporuka je stoga da se u promišljanju daljnjih aktivnosti podrške odgojno-obrazovnim ustanovama uzmu u obzir edukativne potrebe koje, čini se, nadilaze potrebe usavršavanja koordinatora iz (užeg) područja menadžmenta volonterskog programa i već (ozbiljno) ulaze u (šire) područje upravljanja projektima, kao i iskazna potreba za redovitim informiranjem koordinatora o mogućnostima financiranja školskih volonterskih programa/aktivnosti.
- (VII) Jedan od značajnih 'tragova' Vollumen projekta svakako je mreža koordinatora volonterskih programa i preporuka je stoga dalje ulagati napore u osmišljavanje održivog modela njezina daljnjeg djelovanja. Koordinatorima je mreža važna platforma za informiranje, razmjenu iskustva, izgradnju novih suradničkih aktivnosti, ali i za svojevrsnu emocionalnu 'terapiju'.

U kontekstu **osmog specifičnog cilja** - dobiti dublje uvide u pozitivna iskustva, izazove i potrebe učenika volontera odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt - rezultati istraživanja baza su slijedećih zaključaka i preporuka:

- (I) Učenici imaju bogato i raznoliko volontersko iskustvo koje ih oplemenjuje, uči prepoznavanju tuđih potreba, razumijevanju, empatiji, zahvalnosti i skromnosti, zatim potiče njihov osobni rast i razvoj, omogućuje stjecanje novih

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

i razvoj postojećih znanja i vještina, međusobno ih zbližava bez obzira na dobne (i druge) razlike i omogućuje druženje i stvaranje novih prijateljstava, a povezuje ih snažan osjećaj brige i želje za pomaganjem drugima, osjećaj svrhe i ponosa što su baš oni volonteri.

- (II) Učenici jako pozitivno reagiraju na uključivanje nastavnika i drugih djelatnika u volonterske aktivnosti, osobito stručnih suradnika i ravnatelja. Evidentno je da njihovo uključivanje doživljavaju kao svojevrsni 'legitimitet' organiziranim volonterskim aktivnostima, koje onda i sami percipiraju puno važnijima. Ovaj se aspekt stavlja i u kontekst učenja primjerom, za koji su učenici očito vezani i voljeli bi stoga vidjeti više uključenih nastavnika. Preporuka je da se o ovom i sličnim rezultatima/zaključcima informiraju ravnatelj/ce svih odgojno-obrazovnih ustanova uključenih u Vollumen projekt, a kako bi se u javni prostor pustio 'glas djece i mladih'.
- (III) U školama u kojima nije evidentna podrška ravnatelja/ice volonterskim aktivnostima učenika, učenici nerijetko doživljavaju osude drugih nastavnika/djelatnika, osobito u situacijama kada zbog organiziranih volonterskih aktivnosti trebaju izostati s nastave. U školama u kojima je podrška ravnatelja jasna i vidljiva na djelu, učenici ne prijavljuju takve osude. Uloga ravnatelja i način na koji se postavi u odnosu na volonterski angažman učenika, jasno je, iznimno je važna i u kontekstu percepcije važnosti takvog angažmana učenika od strane drugih nastavnika/djelatnika. Preporuka je stoga u daljnjim aktivnostima pružanja podrške odgojno-obrazovnim ustanovama u razvoju volonterskih programa uporno se 'približavati' ravnateljima i nastojati ih senzibilizirati za ovaj aspekt djelovanja njihovih učenika. Pretpostavka je da bi takvi napori bili uspješniji kada bi se na istima ostvarila suradnja s resornim upravnim tijelima na lokalnoj i županijskoj razini.
- (IV) Manjak slobodnog vremena i brojne školske, izvannastavne i izvanškolske obveze koje imaju, učenici prepoznaju i jasno 'prokazuju' kao prepreke učestalijem volonterskom angažmanu. Posebno ovaj izazov ističu srednjoškolci koji žive na rubnim dijelovima grada i u prigradu, a kojima je, uz smjensko pohađanje škole, logistika prijevoza često vrlo ozbiljna prepreka.
- (V) Učenici su osobno vezani uz svoje volonterske programe, aktivnosti i organizirane akcije. Vrlo rado, otvoreno i ponosno govore o svim aktivnostima u koje su bili uključeni. Oni s malo dužim volonterskim "stažom" ističu kako im je volontiranje već sada postalo kao stil života i iskazuju ozbiljne namjere da s volontiranjem nastave i kada napuste matičnu odgojno-obrazovnu ustanovu.

„Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost udruge Delta.“

- (VI) Organizirane aktivnosti za učenike u okviru Vollumen projekta ostavile su pozitivnog traga na učenike, ponajviše zbog svoje neposrednosti, ugodne i opuštene atmosfere u kojoj se uči kroz druženje i zabavu. Preporuka je svakako nastaviti s ovim aspektom pružanja podrške promociji i razvoju volonterskih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama.